

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN YABANCI SERMAYE
YATIRIMLARI İLE GLOBALLEŞMESİNİN MALİ RASYOLARINA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eylem AKÇAN

ULUSLARARASI İKTİSAT ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İKTİSAT PROGRAMI

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Beyhan Hilal YASLIDAĞ

Kasım, 2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN YABANCI SERMAYE
YATIRIMLARI İLE GLOBALLEŞMESİNİN MALİ RASYOLARINA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eylem AKÇAN
(Y1512.160008)

ULUSLARARASI İKTİSAT ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İKTİSAT PROGRAMI

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Beyhan Hilal YASLIDAĞ

Kasım, 2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Uluslararası İktisat Anabilim Dalı Uluslararası İktisat Tezli Yüksek Lisans Programı **Y1512.160008** numaralı öğrencisi **Eylem AKÇAN**'ın "**TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI İLE GLOBALLEŞMESİNİN MALİ RASYOLARINA ETKİSİ**" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 24.10.2018 tarih ve 2018/28 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 09.11.2018 tarihinde kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Unvanı, Adı Soyadı

İmzası

1) Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Beyhan Hilal YASLIDAĞ

.....
Beyhan Hilal Yaslıdağ

2) Jüri Üyesi : Doç. Dr. Süleyman KALE

.....
Süleyman Kale

3) Jüri Üyesi : Doç. Dr. Hüseyin SELİMLER

.....
Hüseyin Selimler

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Türk Bankacılık Sektörünün Yabancı Sermaye Yatırımları İle Globalleşmesinin Mali Rasyolarına Etkisi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (09/11/2018)

Eylem AKÇAN

ÖNSÖZ

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’ de de yabancı bankalar, gerek yeni banka kuruluşu gerekse mevcut bankaların satın alınması yolu ile sektöre girmektedirler. Türk Bankacılık sektörünü birçok açıdan etkileyen Bu etkilerin bazıları olumlu iken bazıları ise olumsuz olmaktadır. Çalışmada, Türkiye’de bulunan mevduat bankaları dikkate alınarak, Türkiye’deki bankacılık sektörü ve yabancı sermayeli bankaların mali rasyoları karşılıklı olarak incelenmiştir.

Tez yazımın süresinde desteğini esirgemeyen, çok değerli, tez danışmanım, sayın hocam, Dr. Öğr. Üyesi Beyhan Hilal Yaslıdağ’a ve sevgili eşime çok teşekkür ederim.

Kasım, 2018

Eylem AKÇAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR.....	viii
ÇİZELGE LİSTESİ	ix
ŞEKİL LİSTESİ	xi
ÖZET	xii
ABSTRACT	xiii
1. GİRİŞ	1
2. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE BANKACILIĞIN DOĞUŞU.....	4
2.1 Bankacılığın Tanımı.....	4
2.2 Banka Türleri	5
2.3 Banka Hizmet ve Faaliyetleri	6
2.3.1 Mevduat işlemleri	7
2.3.2 Kredi işlemleri	9
2.3.2.1 Nakit krediler	10
2.3.2.2 Gayrinakit krediler	10
2.3.3 Hizmet ürünleri (kart, para transferi ve ödeme, nakit yönetimi)	11
2.3.4 Yatırım ve hazine ürünleri.....	11
2.3.4.1 Fon yönetimi, yatırım bankacılığı ve korunma ürünleri.....	11
2.3.4.2 Repo, özel bankacılık ve kurumsal finansman işlemleri	11
2.3.5 Dış ticaret işlemleri	12
2.4 Dünyada Bankacılık Faaliyetlerinin Başlaması ve Gelişimi	12
2.4.1 İlk çağ’da tefecilik	12
2.4.2 Orta ve yeni çağ’ da bankacılık ve bankerler	13
2.4.3 Yakın çağ.....	14
2.5 Türk Bankacılık Sektörünün Tarihçesi	15
2.5.1 Cumhuriyet öncesi dönem.....	16
2.5.1.1 XIX. yy. Osmanlı imparatorluğu dönemi	16
2.5.1.2 Osmanlı bankası	17
2.5.1.3 Ulusal bankacılık hareketi	18
2.5.2 Cumhuriyet sonrası dönem.....	19
2.5.2.1 Cumhuriyetin ilk yılları 1923- 1944.....	19
2.5.2.2 Ulusal bankacılıktan holding bankacılığına 1944- 1980	19
2.5.2.3 Serbest ekonomiye geçiş, krizler ve yeniden yapılanma dönemi 1980-2017.....	20
3. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE GLOBALLEŞME	22
3.1 Globalleşme Kavramı.....	22
3.2 Ekonomik Globalleşme	23
3.2.1 Türkiye’de ekonomik globalleşme	27
3.3 Bankacılık Sektöründe Globalleşme	29

3.3.1 Türkiye’de yabancı banka yatırımları	31
3.3.1.1 Yabancı banka kavramı	31
3.3.1.2 Yabancı banka yatırımları.....	32
3.3.1.3 Yabancı bankaların bankacılık sektörü içindeki payı	38
4. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE MALİ RASYOLAR.....	41
4.1 Rasyoların Tanımı ve Bankacılık Sektöründe Mali Rasyoların İncelenmesi... 41	
4.1.1 Sermaye yeterlilik rasyosu	42
4.1.2 Likidite rasyoları.....	45
4.1.2.1 Likit aktifler / toplam aktifler rasyosu.....	45
4.1.2.2 Likit aktifler / kısa vadeli yükümlülükler rasyosu	46
4.1.3 Aktif kalitesini gösteren rasyolar	47
4.1.3.1 Toplam krediler ve alacaklar / toplam aktifler rasyosu	47
4.1.3.2 Finansal varlıklar (net) / toplam aktifler rasyosu	49
4.1.3.3 Takipteki krediler (net) / toplam krediler ve alacaklar rasyosu	50
4.1.4 Bilanço yapısı rasyoları	51
4.1.4.1 Toplam mevduat / toplam aktifler rasyosu	51
4.1.4.2 YP Aktifler / Toplam Aktifler Rasyosu.....	52
4.1.4.3 YP Aktifler / YP Pasifler.....	53
4.1.5 Karlılığın değerlendirilmesine ilişkin karlılık oranları	53
4.1.5.1 Aktif karlılık (roa) rasyosu	54
4.1.5.2 Özkaynak karlılık (roe) rasyosu.....	54
4.1.6 Gelir- gider yapısına ilişkin rasyo.....	55
4.1.7 Şube rasyoları	56
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58
KAYNAKLAR.....	61
ÖZGEÇMİŞ.....	63

KISALTMALAR

DİBS	: Devlet iç Borçlanma Senedi
VİOB	: Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası
TMSF	: Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonu
GATT	: Gümrük Tarife ve Ticaret Genel Anlaşması
IBRD	: Dünya Bankası
IMF	: Uluslararası Para Fonu
AB	: Avrupa Birliği
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Birliği
NAFTA	: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ÇUŞ	: Çok Uluslu Şirketler
MAI	: Çok Uluslu Yatırım Anlaşması
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
SYR	: Sermaye Yeterlilik Rasyosu
ROA	: Return On Assets
ROE	: Return On Equity
DEK	: Döviz Endeksli Kredi
BİST	: Borsa İstanbul A.Ş
UDY	: Uluslararası Doğrudan Yatırım
UNCTAD	: Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü
YASED	: Uluslararası Yatırımcılar Derneği

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Banka Adetleri (1960 - 2017).....	6
Çizelge 3.1: Uluslararası UDY Giriş Sıralaması (Milyar Usd).....	28
Çizelge 3.2: Dış Ticaret ve Ekonomik göstergeler (1980- 2017).....	29
Çizelge 3.3: Aralık 2017 itibariyle Türkiye Bankacılık Sektörü Sermaye Yapısı	34
Çizelge 3.4: 31 Aralık 2017 İtibariyle Türkiye’de Faaliyet Gösteren Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları ve Sektör Payları.....	36
Çizelge 3.5: 31 Aralık 2017 İtibariyle Türkiye’de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankalarının Ortaklık Yapıları	37
Çizelge 3.6: 31 Aralık 2017 İtibariyle Türkiye Bankacılık Sektörünün Toplam Aktifleri İçerisinde Yabancı Sermayeli Banka Payı	38
Çizelge 3.7: Türkiye Bankacılık Sektörünün Toplam Kredi ve Alacaklarda Yabancı Sermayeli Banka Payı.....	39
Çizelge 3.8: Türkiye Bankacılık Sektörü Toplam Mevduatlarda Yabancı Sermayeli Banka Payı.....	39
Çizelge 3.9: 31 Aralık 2017 İtibariyle Türkiye Bankacılık Sektörü , Banka, Şube ve Çalışan Sayıları.....	39
Çizelge 3.10: Türkiye Bankacılık Sektörü Şube Sayısı- Yabancı Sermayeli Banka Payı	40
Çizelge 3.11: Türkiye Bankacılık Sektörü Tolam Personel Sayısı Yabancı Sermayeli Banka Payı.....	40
Çizelge 4.1: Türkiye Bankacılık Sektörü Sermaye Yeterlilik Rasyosu (2007-2017) 44	
Çizelge 4.2: Likit Aktifler / Toplam Aktifler Rasyosu (2007-2017) %.....	45
Çizelge 4.3: Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülöklere Rasyosu (2007-2017) % 47	
Çizelge 4.4: Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler Rasyosu (2007-2017)	48
Çizelge 4.5: Finansal Varlıklar (Net) / Toplam Aktifler Rasyosu (2007-2017).....	49
Çizelge 4.6: Takipteki Krediler (net) / Toplam Krediler ve Alacaklar Rasyosu (2007-2017)	50
Çizelge 4.7: Toplam Mevduat / Toplam Aktifler Rasyosu (2007-2017).....	51
Çizelge 4.8: Türkiye Bankacılık Sektörü YP Aktifler / Toplam Aktifler Rasyosu (2007-2017)	52
Çizelge 4.9: Türkiye Bankacılık Sektörü YP Aktifler / YP Pasifler Rasyosu (2007-2017)	53
Çizelge 4.10: Türkiye Bankacılık Sektörü Aktif Karlılığı (ROA) Rasyosu - % (2007-2017).....	54
Çizelge 4.11: Türkiye Bankacılık Sektörü Özkaynak Karlılığı (ROE) Rasyosu-% ..	54
Çizelge 4.12: Türkiye Bankacılık Sektörü Toplam Gelirler / Toplam Giderler (Cost to - Income Ratio) Rasyosu (2007-2017).....	55
Çizelge 4.13: Türkiye Bankacılık Sektörü Şube Başına Toplam Aktif Rakamı (2007-2017).....	56

Çizelge 4.14: Türkiye Bankacılık Sektörü Şube Başına Toplam Mevduat Tutarı	56
Çizelge 4.15: Türkiye Bankacılık Sektörü Şube Başına Krediler ve Alacaklar Rakamları	57
Çizelge 4.16: Türkiye Bankacılık Sektörü Şube Başına Personel Kişi Sayısı	57
Çizelge 4.17: Türkiye Bankacılık Sektörü Şube Başına Net Kar Tutarı.....	57

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil:3.1: Uluslararası UDY Akışı (2000 – 2017)	23
Şekil 3.2: Türkiye’de Gerçekleşen Doğrudan Uluslararası Sermaye Girişleri	28
Şekil 3.3: Bankacılık Sektöründe Sermaye Yapısı (Aralık 2017)	35
Şekil 4.1: Türkiye Bankacılık Sektörü Sermaye Yeterlilik Rasyosu.....	44
Şekil 4.2: Türkiye Bankacılık Sektörü Likidite Rasyo Gelişimi	46
Şekil 4.3: Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler Rasyo Gelişimi.....	48
Şekil 4.4: Takipteki Krediler (net) / Toplam Krediler ve Alacaklar Rasyosu Gelişimi	51
Şekil 4.5: Toplam Mevduat / Toplam Aktifler Rasyosu Gelişimi	52
Şekil 4.6: Türkiye Bankacılık Sektörü Toplam Gelirler / Toplam Giderler	55

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI İLE GLOBALLEŞMESİNİN MALİ RASYOLARINA ETKİSİ

ÖZET

Ticaretin ortaya çıkışını takiben başlayan globalleşme süreci, kapsam alanı ve etkisini arttırarak günümüze kadar gelmiştir. Globalleşmenin en etkin ve yoğun gelişim alanı ise finansal sistemler olmuştur. Globalleşme ile birlikte dünyada yabancı banka yatırımları hızlanmış, bu süreçten etkilenen ülkemizde de çok sayıda yabancı banka yatırımı gerçekleşmiş hali hazırda da gerçekleşmeye devam etmektedir. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’ de de yabancı bankalar, gerek yeni banka kuruluşu gerekse mevcut bankaların satın alınması yolu ile sektöre girmektedirler. Bu yatırımlar Türk Bankacılık sektörünü birçok açıdan etkilemektedir. Bu etkilerin bazıları olumlu iken bazıları ise olumsuz olmaktadır. Çalışmada, sadece Türkiye’de bulunan mevduat bankaları dikkate alınarak, Türkiye’deki bankacılık sektörü ve yabancı sermayeli bankaların mali rasyoları karşılıklı olarak incelenmiştir. Yabancı sermayeli bankaların mali rasyoları, sektörünün ortalama mali rasyoları ile karşılaştırılarak sektör üzerindeki söz konusu etki analiz edilmiştir. Sonuç olarak, incelememize konu olan 2007-2017 yıllarını kapsayan, on yıllık süreçte, yabancı yatırımların varlığının sektörün finansal performansına olan etkisi, finansal performans ölçümünde temel aldığımız 7 finansal rasyo grubundan toplam 17 rasyo incelemesinde 9 rasyoda göre olumlu 8 rasyoda ise göre olumsuz olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Bankacılık, Globalleşme, Yabancı Sermaye, Mali Rasyolar*

THE EFFECT OF TURKISH BANKING SECTOR GLOBALIZATION WITH FOREIGN CAPITAL INVESTMENTS ON FINANCIAL RATIOS

ABSTRACT

Following the emergence of the globalization process initiating trading, has increased its scope and impact every day. As such, financial systems have been the most effective and intensive development vertical in the globalization process. With it, foreign bank investment has accelerated, and, our country is still affected by this process where many foreign investment banks continue to be readily involved. As in many other countries in the world, foreign banks in Turkey enter the local (Turkish) domain, either by setting up new entities or by purchasing existing ones readily available in the market. These investments affect "Turkish Banking" sector is a plethora of ways. Some of these effects are negative while others are positive. In the proposed work, focusing on the banks with active deposits in local domain (Turkey), the banking sector as well as the financial ratios of foreign banks in Turkey are mutually examined. An extensive analysis has been made by including and excluding foreign-owned banks, where the average effect was analyzed on the exchange ratio of the financial sector. As a result, based on our investigation subject covering the period 2007-2017 on the impact of the financial performance of the assets of the foreign investment sector where financial performance was observed, we extrapolated 9 positive and 8 negative results based on the 17 financial ratios we based our proposal during the ten year period.

Keywords: *Banking, Globalization, Foreign Investment, Financial Ratios.*

1. GİRİŞ

Bankacılık, geçmişte, belli başlı ihtiyaçları karşılamakta iken, günümüzde sosyal hayatımızın bir parçası haline gelecek kadar çok sayıda fonksiyona sahiptir. Banka kavramının genel ifadesi, fon ihtiyacı olan ile fon fazlası olan gerçek ve tüzel kişiliklerin, ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri kâr amacı güden bir kurum olmasıdır. Bu temel tanım çerçevesinde, bankacılık sektörü, farklı uzmanlık alanları doğrultusunda gelişmiştir. Türkiye’de finansal piyasalar içinde büyük öneme sahip olan bankalar, değişen piyasa ihtiyaçları, beklentiler ve rekabetle birlikte ürün ve hizmetler portföyünü hızlı bir şekilde genişletmekte ve çeşitlendirmektedir.

Bankacılık faaliyetleri ilk olarak, eski çağlarda, güven teşkil etmesi sebebiyle tapınak, mabet gibi dini yapıların çevresinde ve din adamlarının yardımları ile doğup gelişmiştir. Banka kurumunun ilk oluşum evrelerinde para, ticaretinin belirli kurallar dâhilinde yürütülmesi, bu kurumun temel mekanizması olarak düşünülmüştür. Ancak, para ve paraya dayalı işlemlerin sayısının artması ile birlikte banka kurumunun işlevleri de büyük bir artış göstermiştir. Sanayi devrimi ile birlikte liberalizm hâkim ekonomik görüş olarak benimsenmiş, bu atmosferde bankacılık sektörü de hızlı bir gelişim imkânı bulmuştur.

On yedinci yüzyılda parayı fiilen oluşturarak arz edenlerden talep edenlere yönlendirmesinin sonuçlarının izlendiğinden beri geçen yaklaşık dört yüz yıl içinde bankacılık sektörü, tahminen hiçbir sektörle kıyaslanamaz ölçüde gelişmiştir. Bu gelişim sürecinde, Türk Bankacılık sektöründe ilk adım, imparatorluğun içinde bulunduğu mali sıkıntıları aşabilmek amacıyla 1847 yılında İstanbul Bankası’nın (Banque De Constantinople) kurulması ile atılmıştır. Modern anlamda ve elle tutulur ölçüde bankacılık faaliyetleri ise 1856 yılında kurulmuş olan Osmanlı Bankası (Bank-ı Osmanlı, sonraki yıllar Bank-ı Osman-i Şahane) ile başlamıştır. Osmanlı Bankası aynı zamanda ilk emisyon bankasıdır. Cumhuriyetin ilanından sonra 1923 yılında gerçekleşen İktisat Kongresi ile bankacılığın gelişimi için ortaya çıkan düşüncelerin ilk

sonuçlarından biri İş Bankası'nın (1924) kurulması olmuştur. Devletçilik ilkesinin uygulandığı bu yıllarda Bankalar kanunu 1936'da yürürlüğe girmiştir. İkinci dünya savaşının olumsuz etkileri ile birlikte 1945- 1959 yılları özel sektör bankaların geliştiği yıllar olmuştur. 1960'dan 1980'e kadar olan sürede devletin kontrol ve etkisi ile birlikte bankacılığın önemi artmıştır. Sektör 1980'li yıllarda başlayan liberalleşme süreciyle ciddi değişimler geçirmiş ve sağlıklı denetim süreçlerinden uzaklaşmaya başlamış, 1990 yılları ile birlikte çalkantılı ve kriz dönemleri geçirilen bir sürece girilmiştir. Serbest ekonomik düzen içerisinde 1994 yılında ilk mali krizini yaşamıştır. 2000'li yılların başında tarihinin en büyük tasfiyesi ile karşılaştığı krizler sonrası yeniden yapıma geçirecek günümüze gelebilmiştir. Geçmiş 19. Yüzyıla kadar giden dolayısıyla dünyada ki diğer ülkelere göre daha az tecrübeye sahip Türk bankacılık sektörü, sermaye yapısı ve hacim büyüklüğü açısından da gelişmeye devam etmektedir. Bu süreç globalleşme ile birlikte hızlı bir şekilde yol almaktadır. Globalleşme, hali hazırda hayatın her alanında gerçekleşmekle birlikte ekonomik globalleşme diğerlerinden daha fazla hissedilmekte ve ekonomi alanında ki globalleşmenin izleri yoğun olarak gözlenebilmektedir. Ekonomik globalleşmenin etkilerinden biri bankacılık sektöründe yaşanan uluslararasılaşma, ulus ötesine taşınma hareketleri olmuştur. Bankacılıkta globalleşme ilk olarak on dokuzuncu yüzyılda sömürgeleşme ile başlamıştır. Bu dönemin en büyük sömürgeci gücü olan İngiltere, deniz aşırı sömürgelerle yapılan ticaretin finansmanı amacıyla bu ülkelerde İngiliz sermayeli banka kuruluşları gerçekleştirmiştir. Bankacılık sektöründe globalleşme süreci, aynı ülke içerisinde yapılan birleşme ve satın alma süreçleri ile başlamış, liberal ve devamında gelen neoliberal ekonomi politikaları ile birlikte sınır ötesine taşınmıştır. Dünyanın geçirdiği dönüşümün en yoğun hissedildiği 1990'lı yıllarda hükümetler sürdürülebilir bir büyüme stratejisi olarak özelleştirme ve doğrudan yabancı yatırımların teşviki ile uluslararası sermayeyi cezbedecek atmosfer yaratılmıştır. Bu dönemde bankacılıkta sınır ötesi aktivite belirgin bir biçimde artış trendine girmiştir. Birçok banka global ölçüde rekabet etme eğilimine girmiş, bunun sonucu olarak da hem gelişmiş ve hem de gelişmekte olan ülkelere yabancı banka yatırımlarına izin verilmiştir. Gelişmiş ülkelere faaliyet gösteren bankalar, bankacılık sektörü gelişme trendinde olan ve kaynak ihtiyacı bulunan gelişmekte olan ülkelere yaptıkları yatırımlar sonucu yabancı

bankaların payları önemli oranda artmıştır. Türk bankacılık sektörüne yabancı banka girişleri, bankacılığın artan önemi ve yabancı teşvikleri ile 1980'den sonra hızlanmıştır.

Globalleşme ile yabancı sermayeli banka yatırımları ülkemizde faaliyet gösteren bankaların davranış biçimlerine etki etmiştir. Mevcut bankalar yabancı banka girişleri ile oluşan rekabetçi ortama ayak uydurmak amacıyla birçok alanda iyileştirmeler gerçekleştirmişlerdir. Bu girişlerin etkileri en açık biçimde bankaların mali rasyolarına bakarak tespit edilmektedir.

Bankaların mali performansı değerlendirilirken, finansal durumu, karlılığı ve verimliliği gibi sorulara cevap olarak rasyolar (oranlar) önemli ölçüde kullanılmaktadır. Rasyo, finansal tablolarda yer alan iki kalem arasındaki ilişkinin basit aritmetik ifadesi olarak tanımlanmaktadır.

Tez çalışmasında amaç; dünyada ve Türkiye'de bankacılık sisteminin gelişimini incelemek ve globalleşme ile birlikte Türkiye'de gerçekleşen yabancı banka yatırımlarının sektör rasyolarına olan etkilerini ortaya koymaktır. Bu amaçla Türkiye'deki bankacılık sektörü ve sektör içerisinde yabancı sermayeli bankaların, sermaye yeterlilik rasyosu, bilanço yapısını gösteren rasyolar, aktif kalitesini ölçen rasyolar, likidite rasyoları, karlılık rasyoları ve şube rasyolarının karşılaştırılarak, yabancı bankaların, bankacılık sektörünün ortalama mali rasyolarına etkisi incelenmiştir.

Sonuç olarak, incelenen yabancı sermayeli mevduat bankaları, 2007- 2017 dönemlerini kapsayan on yıllık süreçte, özellikle son üç yılda zaman zaman sektörün üzerinde gerçekleşmeleri ile giderek artan oranda sektörü etkilemiştir. Yabancı yatırımların varlığının sektörün finansal performansına olan etkisi, finansal performans ölçümünde temel aldığımız 7 finansal rasyo grubundan toplam 17 rasyo incelemesinde, beş grupta göre olumlu, 2 grupta göre ise olumsuz olarak tespit edilmiştir.

2. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE BANKACILIĞIN DOĞUŞU

2.1 Bankacılığın Tanımı

Banka, geçmişte belli başlı ihtiyaçları karşılamakta iken günümüzde sosyal hayatımızın bir parçası haline gelecek kadar çok sayıda fonksiyona sahiptir. Dolayısıyla literatür incelendiğinde birden fazla bankacılık tanımı ile karşılaşılacaktır.

Sözcük kökeni itibariyle adını, İtalyan bankerlerin, işlem yapmak için üzerinde oturdukları sıralardan almıştır. İtalyanca 'da 'banco' sözcüğü 'masa, sıra' anlamına gelmektedir. Banka kelimesi, hemen hemen tüm dillerde benzer biçimde geçmektedir (Parasız, 2011).

Türk Dil Kurumuna göre ise banka tanımı 'Faizle para alıp veren, kredi, iskonto, kambiyo işlemleri yapan, kasalarında para, değerli belge, eşya saklayan ve ticaret, sanayi, ekonomi alanlarında çeşitli etkinliklerde bulunan kuruluş' olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile banka işlevi dikkate alınarak yapılan tanımlamalar mevcuttur. Buna göre; Banka, Türkiye'de kurulan kuruluşlar ile yurtdışında kurulu bankaların Türkiye'deki şubelerini ifade etmektedir (Bankacılık Kanunu, 2018).

Emanet veya ödünç almak yine emanet veya ödünç vermek ve saklamak bankacılığın temel fonksiyonudur. Bu fonksiyon bugün de bankacılığın temeli olarak varlığını sürdürmektedir (Artun, 1983).

Banka kavramının diğer bir genel ifadesi ise, fon ihtiyacı olan ile fon fazlası olan gerçek ve tüzel kişiliklerin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri kâr amacı güden bir kurum olmasıdır. Bu temel tanım çerçevesinde bankacılık sektörü farklı uzmanlık alanları doğrultusunda çeşitlenmiştir.

2.2 Banka Türleri

Günümüzde, hızla değişen toplumsal yapı, hukuki düzenlemeler ekonomik ve teknolojik gelişmeler bankacılık sisteminde farklı faaliyet alanlarının doğmasına sebep olmuştur. Bu nedenle, Türk Bankacılık sisteminde bankalar; yasal niteliklerine, mülkiyet yapılarına, örgütlenme alanlarının yaygınlığına, faaliyet konularına ve ekonomik fonksiyonlarının özelliklerine göre çeşitli gruplara ayrılmıştır (Kaya, Banka Türleri, 2017).

Yasal niteliklerine göre bankalar; Özel yasalarla kurulan bankalar, şahıs şirketi ve sermaye şirketi şeklinde kurulan bankalar olmak üzere üçe ayrılırlar. Mülkiyet yapılarına göre bankalar; özel bankalar, kamu bankaları, karma bankalar ve yabancı bankalar olmak üzere dört grupta toplanırlar. Örgütlenme alanlarına göre bankalar; yerel bankalar, bölgesel bankalar, ulusal bankalar, uluslararası bankalar ve kıyı bankaları olmak üzere beş gruptan oluşmaktadır. Faaliyet konularına göre; toptancı (tek amaçlı) ve perakende (çok amaçlı) olarak iki gruba ve ekonomik faaliyetlerine göre bankalar ise tarım, maden, ticaret, yatırım, emlak, kalkınma, katılım, holding, internet bankacılığı gibi yapılan hizmetin özellikleri temel alınarak yapılan sınıflamaları içermektedir (Kaya, Banka Türleri, 2017).

Türkiye’de finansal piyasalar içinde büyük öneme sahip olan bankaların değişen piyasa ihtiyaçları, beklentiler ve rekabetle birlikte ürün ve hizmetler portföyünü hızlı bir şekilde genişletmekte ve çeşitlendirmektedir. Bu çeşitliliği karşılayabilmek adına banka tanımı daha çok faaliyet alanına dayalı olarak yapılmaktadır.

2005 yılında kabul edilen 5411 sayılı Bankacılık Kanuna göre 3 tür banka mevcuttur (Bankacılık Kanunu, 2018) : Mevduat, Katılım ve Yatırım ve Kalkınma bankalarıdır. Mevduat ya da ticari bankalar ile katılım bankaları mevduat toplayabilme yetkisine sahip iken kalkınma ve yatırım bankalarının mevduat toplama yetkisi bulunmamaktadır. Kanun Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar ile yurt dışında kurulu banka niteliğine haiz kuruluşların Türkiye’deki şubelerini kapsamaktadır. Buna göre; kendi nam ve hesabına mevduat toplamak ve kredi kullanırmak başta olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ‘mevduat bankaları’, esas faaliyet amacı özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon

toplamak ve kredi kullanılmak olan kuruluşlar ‘‘Katılım Bankaları’’, kredi kullandırım esas olmak üzere faaliyet gösteren ve mevduat veya katılım fonu kabul etmeyen kuruluşlar ise ‘‘Kalkınma ve Yatırım Bankaları’’ olarak tanımlanmaktadır.

Çizelge 2.1: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Banka Adetleri (1960 - 2017)

	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2016	2017
Mevduat Bankaları	51	44	40	56	61	32	34	34
Kamu	14	12	12	8	4	3	3	3
Özel	20	22	24	25	28	11	9	9
Yabancı	5	5	4	23	18	17	21	21
Mahali	12	5						
TMSF					11	1	1	1
Kalkınma ve Yatırım Bankaları		2	3	10	18	13	13	13
Katılım Bankaları						4	5	5
Toplam	51	46	43	66	79	49	52	52

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (2018)

2.3 Banka Hizmet ve Faaliyetleri

Banka kavramı ortaya çıkışından itibaren, bankacılık, insanların ihtiyaçları doğrultusunda gelişmiş ve kullanım esasları ile şekillenmiştir. Günümüzde halen küreselleşmenin etkileri ile kişi ve kurumların farklı finansal ihtiyaçları doğabilmektedir. Her geçen gün gelişen bilişim teknolojileri, bankacılık sektöründe özellikle kullanımı kolay dijital platformlarda bankacılık ürünlerinin gelişimine olanak sağlamaktadır.

Bununla birlikte global açıdan entegrasyon sağlanması ve hukuki standartların oluşturulması amacıyla banka hizmet ve faaliyetleri devlet tarafından belirlenmiştir. Ülkemizde 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 4. maddesinde bankaların hizmet ve faaliyet konularını göstermektedir.

2005 yılında kabul edilen 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 4. Maddesinde bankaların faaliyet konuları aşağıdaki gibidir (Bankacılık Kanunu, 2018).

- Mevduat kabulü (Katılım bankaları ve Kalkınma ve yatırım bankaları hariç)
- Katılım fonu kabulü (Mevduat ve Kalkınma ve yatırım bankaları hariç)

- Kredi verme (nakdi veya gayrinakit)
- Ödeme, tahsilat ve fon transferi işlemleri (EFT, Havale, Swift, Virman, Çek)
- Çek, senet ve diğer kambiyo senetleri iştirası işlemleri
- Kiralık kasa, saklama hizmetleri.
- Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri.
- Kambiyo işlemleri; Efektif dahil döviz ve kıymetli maden ve taşların alım satımı ve emanete alınması işlemleri
- Sermaye piyasası araçları; Vadeli işlem sözleşmesi, opsiyon sözleşmeleri ve diğer türev ürün sözleşmelerini alım satımı ve aracılık hizmetleri.
- Sermaye piyasası araçlarının alım, satım ve taahhüdü ile ihraç ve halka arz yolu ile satışına aracılık hizmetleri.
- Garantörlük hizmeti.
- Yatırım danışmanlığı, portföy işletmeciliği ve yönetimi.
- Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı
- Finansal kiralama, faktöring ve forfaiting işlemleri.
- Bankalar arası piyasada para alım satımı işlemleri.
- Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri.

Yukarıda görüldüğü üzere bankaların faaliyet gösterdiği alan oldukça kapsamlıdır. Diğer yandan temel faaliyet alanları dikkate alındığında aşağıdaki gibi gruplandırabiliriz.

- Mevduat İşlemleri
- Kredi İşlemleri
- Hizmet Ürünleri (kart, para transfer ve ödeme, nakit yönetim)
- Yatırım ve Hazine Ürünleri
- Dış Ticaret İşlemleri

2.3.1 Mevduat işlemleri

Arapça tevdi kelimesinden gelen mevduat sözcüğü, emanet, emanet etme anlamına gelmektedir. Bankacılık kanununa göre sadece para mevduat olarak

kabul edilmektedir. Bankalar belli bir sözleşme kapsamında nezdinde açtığı hesabı, ‘mevduat hesabı’ olarak nitelendirmektedir (Kaya, 2017).

Gerçek ve tüzel kişiler iki temel amaç kapsamında bankalarda mevduat hesabı açmaktadırlar. Bunlardan ilki gelir elde edebilmek amacıyla açılan hesaplardır. Diğer amaç ise para biriktirmek ve ihtiyatlı davranmak olarak söylenebilir (Kaya, 2017).

Bankaların müşterilerinden borç alması şeklinde de tanımlanabilen mevduat aşağıdaki gibi farklı özelliklerine göre ayrılmaktadır (Uzunoglu, 2014).

- Tasarruf Mevduatı: Ticari işlemlere konu olmayan gerçek kişilerin kullanımına açılan mevduatlardır.
- Ticari Kuruluşlar Mevduatı: Ticari işlemlerini gerçekleştirmek üzere, her türlü ortaklık, döner sermayeli kuruluşlar, vakıflar, dernekler, sendikalar, birlikler, meslek kuruluşları ve şahıs şirketleri için açılan hesapları ifade etmektedir.
- Resmi Kuruluşlar Mevduatı: Resmi kuruluşlara ait mevduatları ifade etmektedir. Genel ve özel bütçeli daire ve kurumlar, yerel yönetimler, mahkemeler, savcılıklar, SGK, düzenleyici ve denetleyici kurumlar, iflas, icra daireleri bunlardan bazılarıdır.
- Bankalar arası Mevduat: Bankaların ve yetkili kuruluşların birbirlerine yatırdıkları mevduatlarıdır.
- Diğer Kuruluşlar Mevduatı: Kanunla kurulmuş vakıf, dernek, yardım kuruluşları, elçilik gibi kurumların mevduatlarıdır.

Mevduatlar ayrıca vadeli ve vadesiz olarak ayrılmaktadırlar. İki mevduat türü arasında yapılan temel ayrım, faiz ödemesi yapılıp yapılmamasına bağlı olarak oluşmakta vadeli mevduata faiz ödemesi yapılmakta iken, vadesiz mevduat genelde faiz ödemesi yapılmayan bir mevduat türüdür. Bankaların temel işlevlerinden bir diğeri ise “kredi” vermektir. Kredi, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’na göre şu şekilde tanımlanmaktadır; Bankalarca verilen nakdi krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakit krediler ve bu niteliğe haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi

geçmiş nakdi krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakit kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler, izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu kanun uygulamasında kredi sayılır.

Birinci fıkrada belirtilenlere ilave olarak, kalkınma ve yatırım bankalarının finansal kiralama yöntemiyle sağladığı finansmanlar ile katılım bankalarının taşınır ve taşınmaz mal ve hizmet bedellerinin ödenmesi suretiyle veya kar ve zarar ortaklığı yatırımları, taşınmaz, ekipman veya emtia temini veya finansal kiralama, mal karşılığı vesaikin finansmanı, ortak yatırımlar veya benzer yöntemlerle sağladıkları finansmanlar da bu kanun uygulamasında kredi sayılır (Bankacılık Kanunu, 2018).

Kredi sözcüğü Latince’ de inanma anlamına gelen “credere” kökünden türetilmiştir. Bugün itibariyle kredi, saygınlık ve güven anlamlarına gelmektedir. Herhangi bir kimseye adına para vermek ya da daha sonra parasını almak üzere mal vermeyi kabul etmek ya da alınacak bir mal, yapılacak bir hizmetin yerine getirileceğini taahhüt etmek, garanti vermek şeklindeki uygulamalar kredi açmak olarak tanımlanabilir (Parasız, 2011).

Krediler temel olarak nakit ve gayrinakit olarak ayrılmaktadır. Nakit krediler kişi ve kuruluş hesaplarına nakden, aktarılan kredi türüdür. Gayrinakit krediler ise bankanın kişi veya kuruluşların her türlü taahhütlerinin yerine getirileceği noktasında bir çeşit kefil olduğu garantörlükleri ifade etmektedir.

2.3.2 Kredi işlemleri

Kredi sözcüğü Latince’ de inanma anlamına gelen “credere” kökünden türetilmiştir. Bugün itibariyle kredi, saygınlık ve güven anlamlarına gelmektedir. Herhangi bir kimse için, adına para vermek ya da daha sonra parasını almak üzere mal vermeyi kabul etmek ya da alınacak bir mal, yapılacak bir hizmetin yerine getirileceğini taahhüt etmek, garanti vermek şeklindeki uygulamalar kredi açmak olarak tanımlanabilir (Parasız, 2011).

Krediler temel olarak nakit ve gayrinakit olarak ayrılmaktadır. Nakit krediler kişi ve kuruluş hesaplarına nakden, aktarılan kredi türüdür. Gayrinakit krediler

ise bankanın kişi veya kuruluşların her türlü taahhütlerinin yerine getirileceği noktasında bir çeşit kefil olduğu garantörlükleri ifade etmektedir

2.3.2.1 Nakit krediler

Nakit krediler, kullanan tarafın niteliğine göre gerçek kişilere kullanırılıyorsa, 'Bireysel-Tüketici Krediler' tüzel kişilere kullanırılıyorsa, Ticari-Kurumsal krediler olarak tanımlanmaktadır. Bankaların rekabet etkisi ve farklı özelliklerdeki kampanyalar ile de sürekli çeşitlendirdiği, çok sayıda kredisi ürünü mevcuttur. Burada temel farklar bulunan kredi ürünleri aktarılmaya çalışılmıştır.

Bireysel krediler, gerçek kişilerin satın almak istedikleri veya ihtiyaç duydukları nakdin temini amacıyla kullanılan kredilerdir. Taksitli olarak kullanılan bireysel kredilere; konut, taşıt, ihtiyaç kredileri ve kredi kartları örnek olarak sayılabilmektedir.

Ticari-Kurumsal krediler ise vade, döviz cinsi, yapılan finansmanın niteliği, faiz tahsilat şekli ve taahhüt içeriği bakımından farklılık göstermektedir. Vadesine göre: Rotatif, spot, taksitli krediler, döviz cinsine göre Türk Lirası, Yabancı Para, Döviz Endeksli¹ krediler, çek senet gibi ürünlerin peşin faiz tahsili yapılarak nakde dönüştürülmesi iskonto kredisi, ihracat taahhüdü içeriyorsa ihracat kredileri ve finansmanın niteliğine göre; yatırım, işletme ve proje kredisi olarak ayrılmaktadır.

2.3.2.2 Gayrinakit krediler

Gayrinakit krediler, ödemenin teminatı olarak mal alımlarında, inşaat ve taahhüt firmalarının iş bitimine ve dış ticaret işlemlerinde tarafların ihtiyaç duyduğu teminatları sağlamak amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bankalar tarafından kullanılan gayrinakit krediler aşağıda kısaca özetlenmiştir (Kaya, 2017).

- Teminat Mektupları
- Referans Mektupları

¹ 25.01.2018 Tarihinde 30312 sayılı resmî gazetede yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma hakkında 32 sayılı karara ilişkin tebliğ' de değişiklik yapılmasına dair tebliğe göre Döviz Endeksli kredi kullanımına büyük ölçüde kısıtlamalar getirilmiştir. Buna göre aynı tüzel kişiye ait toplam DEK riski 15 Milyon USD altında ise ilave kullanılacak krediler Türk Lirası cinsinden olacaktır.

- Harici Garanti Mektupları
- Kabul- Aval Kredisi
- Akreditifler

2.3.3 Hizmet ürünleri (kart, para transferi ve ödeme, nakit yönetimi)

Bankalar günümüzde çok çeşitli ihtiyaçlara yönelik hizmet ürünleri sunabilmektedir. Bankaların hizmet ürünlerini başlıklar halinde aşağıdaki gibidir.

- Kart Hizmetleri
- Üye İşyeri (Pos) Hizmetleri
- Kiralık Kasa Hizmetleri
- Havale İşlemleri
- Nakit Yönetimi Hizmetleri (Fatura, vergi, sigorta, maaş, çek ve diğer ödemeler)

2.3.4 Yatırım ve hazine ürünleri

Bankalar gerek kendi gerekse tüzel ve gerçek kişi müşterilerinin birikimlerini değerlendirmek üzere yatırım ürünleri hizmetleri, yatırımların aracılık hizmetleri ve yatırım araçları korunma ürünleri gibi hizmetler sunmaktadırlar.

2.3.4.1 Fon yönetimi, yatırım bankacılığı ve korunma ürünleri

Bu ürünler; bankaların, müşterilerinin birikimlerine aracılık ederek, para ve sermaye piyasasında değerlendirdiği, kendi fonlarını da değerlendirerek atıl olarak kalmasını engellediği ürünlerdir. Döviz (Alış/Satış) işlemleri, arbitraj işlemleri, döviz ve faiz risk yönetim ürünleri, forward, opsiyon, futures, swap kullanılan fon yönetimi ürünleridir (Kaya, 2017). Bankaların müşterilerine sunduğu başlıca yatırım ürünleri: Yatırım fonları, DİBS işlemleri, hisse senedi işlemleri, VIOB işlemleridir.

2.3.4.2 Repo, özel bankacılık ve kurumsal finansman işlemleri

Bankaların aracılık ettiği ve likit bir yatırım enstrümanı olan repo, sabit getirili bir menkul kıymetin önceden belirlenen bir süre sonunda geri alım taahhüdü ile satımını ifade etmektedir.

Bankaların özel bankacılık ürünleri, fon birikimi belirli bir tutarın üzerinde seyreden bireysel müşterileri için hazırlanmıştır. Özel bankacılıkta yatırım danışmanlığı, portföy yönetimi, saklama hizmetleri gibi çok sayıda ürün ve alternatif sunulur. Kurumsal finansman işlemleri ise büyük ölçekli kurumsal müşterileri için kurumsal danışmanlık, proje danışmanlığı, vergi danışmanlığı, şirket satın alma ve birleşmeleri, şirket değerlemeleri, şirketlerin halka açılmaları konusunda destek hizmetleri sunarlar (Kaya, 2017).

2.3.5 Dış ticaret işlemleri

Bankalar uluslararası ticaretin hızlı, güvenilir ve istikrarlı bir biçimde devam edebilmesine önemli katkılar sağlayarak, müşterilerinin dış ticaret işlemlerine (ithalat-ihracat) aracılık ederler. Dış ticaret işlemlerinde ihtiyaç duyulan nakit, gayrinakit krediler, döviz alım satım işlemleri ve bu işlemlere ilişkin sunulan vadeli işlemler, faktöring, forfating aracılık hizmetleri, buldukları uluslararası olanaklar ve sigorta işlemleri ile müşterilerine hizmet vermektedirler (Kaya, 2017).

2.4 Dünyada Bankacılık Faaliyetlerinin Başlaması ve Gelişimi

2.4.1 İlk çağ'da tefecilik

Ticaretin gelişimiyle birlikte bankacılık faaliyetleri, eski Mısır'da, Sümerler'de ve Babil İmparatorluğu'nda ticari faaliyetlerle sıkı sıkıya bağlı olarak sürdürülmekteydi. Eski çağlarda, güven teşkil etmesi sebebiyle tapınak, mabet gibi dini yapıların çevresinde ve din adamlarının yardımları ile bankacılık faaliyetleri doğup gelişmiştir. Bu sebeple tarihte ilk bankalar tapınaklar, ilk bankacılar ise rahipler olmuştur (Tarlan, 1986).

Milattan önce iki binli yıllarda Babil İmparatorluğu'nda bankacılık faaliyetleri gösteren 'Kızıl Tapınak' adlı tapınakların mevduat alma, kredi verme, borcun tahsil edilmesi, faiz oranları, teminat alma şekilleri Hammurabi Kanunları'nda detaylı bir şekilde yer almıştır (Tarlan, 1986).

Tapınak-banka sisteminin bir diğer uygulayıcısı olan eski Yunan, Babil ve Fenike'den öğrendikleri bankacılık uygulamalarını, deniz aşırı ticaretin de gelişmesinin etkisi ile "Trapezites" denilen bankerler ile birlikte yürütmüşlerdir.

Milattan önce VI. yüzyıldan itibaren ellerinde önemli servetler biriken zengin tüccarlar ticaretin yanı sıra bankerlik işleri ile de uğraşmaya başlamışlardır (Tarlan, 1986).

Banka kurumunun ilk oluşum evrelerinde, para ticaretinin belirli kurallar dahilinde yürütülmesi, bu kurumun temel mekanizması olarak düşünülmüştür. Ancak, para ve paraya dayalı işlemlerin sayısının artması ile birlikte banka kurumunun işlevleri de büyük bir artış göstermiştir (Başak, 2008).

Bankacılık tarihsel süreci incelendiğinde, banka ve para kavramlarının arasında sıkı bir ilişki söz konusudur ve bu iki kavram birbiriyle etkileşerek gelişim göstermektedir (Eyüpgiller, 1999). Miktar teorisinin doğuşundan yaklaşık 1700 yıl önce Roma'da para arzını ve mal fiyatlarını spekülatif hareketlerle kontrol edebilen sermaye sahipleri olmuştur. İmparatorluktan önce Roma'da piyasadaki para miktarı, deniz ticaretine konu gemilerin yoğunluğuna göre değişim göstermekteydi. Dönemin bankerleri para arzının genişlediği dönemde piyasadaki altın ve gümüşlerini çekerek, piyasaların parasal açıdan daraldığı dönemlerde faiz artışları gerçekleştirerek bu durumu kontrol edebilmişlerdir. Satın alma gücünün azaldığı durgunluk dönemlerinde ise piyasayı hareketlendirmek adına faizleri düşürerek kredi vermişlerdir (Tarlan, 1986).

2.4.2 Orta ve yeni çağ' da bankacılık ve bankerler

Siyasi istikrarsızlık ve güvensiz bir ortamın hâkim olduğu orta çağ Avrupa'sında kilise, diğer tüm dinlerde olduğu gibi faiz ve tefeciliğin ahlak dışı olduğunu savunan Aristo felsefesinin de etkisiyle faizi yasaklamıştır. Vatikan'ın bu tutumu doğrultusunda orta çağ Avrupa'sında kredi işleri: Yahudiler, Suriyeliler, Lompardlılar ve Temple Mezhebi mensuplarınca gerçekleştirilmiştir. Takip eden dönemlerde ise kredi işlemleri tefecilikle uğraşan bu sebeple dönemin kral ve prensleri tarafından ayrıcalıklar tanınan ve siyasi hareketlere yön verecek derecede zenginleşen banker ailelerce gerçekleştirilmiştir. İtalya'da Medici, Fransa'da Jacques Coeur ve Almanya'da Fugger ailesi, orta çağ Avrupa'sında bankerlik faaliyetleri gösteren önemli ailelerinden bazılarıdır (Tarlan, 1986).

On beşinci ve On altıncı yüzyıl, rönesans'ın da etkileriyle dünyada özellikle Hollanda, Portekiz ve İngiltere gibi denizlere hâkim ülkelerde finans merkezleri

oluşmaya başlamıştır (Çepeloğlu, 2015). Bu dönemde gerek toplanan mevduatların güvenilir kurumlarda saklanması ihtiyacı, gerekse yerel yönetimlere kredi sağlanmasını teminen resmi bankaların kurulması yoluna gidilmiştir. İlk şehir bankası İspanya kralının emri ile Barselona’da 1401 yılında kurulan Taula di Cambi- Barselona olup sonrasında tüm Avrupa’da benzer şekilde şehir bankaları kurulmuştur (Tarlan, 1986).

On yedinci yüzyıla gelindiğinde banknot ihracı imtiyazı alan ilk banka 1656 yılında İsveç’te kurulan Stockholm bankası olmuştur. Banka daha sonra 1668 yılında Riskbank adıyla kraliyet bankasına dönüşmüştür. Banknot ihracı imtiyazı ve devletin hazinedarlığı işlemlerini yürütmek suretiyle giderek merkez bankasına dönüşen ilk ticaret bankası olan Bank of England ise 1694 yılında kurulmuştur (Tarlan, 1986). Bu bankaların kuruluşları ile dünyada merkez bankacılığının tohumları atılmış ve diğer ülkelerde de benzer yapılarda banka kuruluşları gerçekleşmiştir.

2.4.3 Yakın çağ

Sanayi devrimi ile birlikte İngiltere’de dış ticaret işlemleri artmıştır. On sekizinci yüzyıla tekabül eden bu dönemde liberalizm hâkim ekonomik görüş olarak benimsenmekteydi. Dünyadaki değişimin merkezinde İngiltere'nin bulunması, Sterlin’in uluslararası ödeme aracı, Londra’nın da ticaretin merkezi haline gelmesine yol açmıştır. Tüm koşulların uygun olduğu bu atmosferde bankacılık sektörü de gelişim imkânı bulmuştur (<http://www.yenimakale.com>, 2008).

On yedinci ve on sekizinci yüzyılda kurulmaya ve gelişmeye başlayan özel ticaret bankaları bu dönemde önemli gelişme kaydetmiş ve modern bankacılığın temelleri atılmıştır (Tarlan, 1986).

Bankacılık on sekizinci yüzyıl sonlarına doğru Avrupa’nın dışında da özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde gelişmiş, ABD’de ilk bankacılık faaliyetleri eyaletlerde, küçük ticari bankaların kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. 1863 yılında ülkedeki ilk bankacılık kanunu, yerel bankalardan vergi alarak devletin gelirlerini artırmak amacıyla çıkarılmış ve 1864’de 1500 olan banka sayısı on yıl içinde 250’ye düşmüştür (Günel, 2008).

Bugün ekonomiden ayrı düşünülemez kurumlar olan bankalar, ticaretini yaptıkları paranın, bir mal türü olarak düşünölmeye başlanması ve on yedinci yüzyılda bankaların parayı fiilen oluşturarak arz edenlerden talep edenlere yönlendirmesinin sonuçlarının izlendiğinden beri geçen yaklaşık dörtüüz yıl içinde bankacılık sektörü, tahminen hiçbir sektörle kıyaslanamaz ölçüde gelişmiştir.

Bankalar bugün, paraya dayalı her türlü işlemi gerçekleştirebilecek yetkinliğe erişmişlerdir. Teknolojinin de etkin olarak kullanılmasıyla birlikte bankacılık işlemleri olağanüstü bir hızla artmıştır. Çıkış noktası paranın koruma amaçlı saklanması olan bankalar, günümüzde ekonominin önemli bir faktörü haline gelmiştir (Başak, Türkiye'de Yabancı Bankaların Vergilendirilmesi, 2008).

2.5 Türk Bankacılık Sektörünün Tarihçesi

Türk Bankacılık sektörünün ilk temelleri, İmparatorluğun içinde bulunduğu mali sıkıntıları aşabilmek amacıyla 1847 yılında İstanbul Bankası'nın (Banque De Constantinople) kurulması ile atılmıştır. 1852 yılında kapanan İstanbul Bankası'nın ömrü oldukça kısa olmuş, bu nedenle modern anlamda ve elle tutulur ölçüde bankacılık faaliyetleri ancak 1856 yılında kurulmuş olan Osmanlı Bankası (Bank-ı Osmanlı olan unvan, sonraki yıllar Bank-ı Osmani-i Şahane olarak değişmiştir) ile başlamıştır. Osmanlı Bankası aynı zamanda ilk emisyon bankasıdır. 1860'lı yıllarda ise Ziraat Bankası'nın temellerini oluşturan Memleket Sandıkları kurularak tarımın finansmanı sağlanmaya çalışılmıştır.

Cumhuriyetin ilanına kadar geçen sürede ağırlıklı olarak yabancı sermayeli banka kuruluşları gerçekleşirken, dünyada artmakta olan milliyetçilik akımından da etkilenilerek ulusal banka kurma arayışları başlamıştır. Ne yazık ki bu dönemde kurulan ulusal bankaların, yabancı sermayeli güçlü bankalar karşısında varlık göstermeleri mümkün olmamış, kurulan 21 milli sermayeli bankadan ancak 18'i cumhuriyet dönemini görebilmiştir. Türk bankacılık sektörünün bu dönemi, Cumhuriyetin ilanına kadar bankacılığın tecrübe edildiği dönemi olmuştur.

1923 yılında gerçekleşen İktisat Kongresi ile bankacılığın gelişimi için ortaya çıkan düşüncelerin ilk sonuçlarından biri İş Bankası'nın 1924 yılında kurulması

olmuştur. Devletçilik ilkesinin uygulandığı bu yıllarda Bankalar Kanunu 1936 yılında yürürlüğe girmiştir. İkinci dünya savaşının olumsuz etkileri ile birlikte 1945- 1959 yılları özel sektör bankaların geliştiği yıllar olmuştur.1960'dan1980'e kadar olan sürede devletin kontrol ve etkisi ile birlikte bankacılığın önemi artmıştır.

Sektör, 1980'li yıllarda başlayan liberalleşme süreciyle ciddi değişimler geçirmiş ve sağlıklı denetim süreçlerinden uzaklaşmaya başlamıştır. 1990'lı yıllar ile birlikte çalkantılı ve kriz dönemleri geçirilen bir sürece girilmiştir. Serbest ekonomik düzen içerisinde 1994 yılında ilk mali krizini yaşamıştır. 2000'li yılların başında tarihinin en büyük tasfiyesi ile karşılaştığı krizler sonrası, yeniden yapıma süreci geçirerek günümüze gelebilmiştir. Geçmişini ondokuzuncu yüzyıla kadar giden dolayısıyla dünyada ki diğer ülkelere göre daha az tecrübeye sahip Türk bankacılık sektörü, sermaye yapısı ve hacim büyüklüğü açısından da gelişmeye devam etmektedir.

Aşağıda Türk bankacılık sektörü, cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet sonrası dönem olarak iki şekilde sınıflandırılarak incelenmiştir.

2.5.1 Cumhuriyet öncesi dönem

2.5.1.1 XIX. yy. Osmanlı imparatorluğu dönemi

Batıda on sekizinci yüzyıldan itibaren ortaya çıkan kişilerin özgürlüğü ve ulusların bağımsızlığı anlayışı önceleri ABD ve İngiltere'de sonrasında ise Fransız ihtilali ile tüm kıta Avrupa'sında yayılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu 'da bu düşüncelerden nasibini alarak 26 Şubat 1839'da ilan edilen, topluma yeni düşünce tarzı, yeni haklar ve özgürlükler getiren Tanzimat dönemine girilmiştir. Tanzimat ile birlikte ortaya çıkan yeni ihtiyaç ve talepler, nitelikli sosyal yapının tesisi için gerekli olan harcamalara kaynak arayışına gidilmiştir (Tarlan, 1986).

Yüzyıl öncesinde kredi veya banka ihtiyacı duymamış Osmanlı toplumu değişen dünya düzeni içerisinde para, banka, dış borçlar gibi konularda düzenlemelere gitmek zorunda kalmıştır. Osmanlı'nın ekonominin diğer alanlarında olduğu gibi bankacılık alanındaki tecrübesizliği sonucunda sektör Avrupa sermayesi ve Galata Bankerleri olarak bilinen sermaye sahiplerine kaptırılmıştır. Maliyenin yetersiz ve başarısız çalışmaları kredi ihtiyacına sebep olurken bu ihtiyacı

karşılacak yerli bir kuruluş olmayışı sebebiyle kredilerin dışarıdan temin edilmesine sebep olmuştur (Tarlan, 1986).

Kapitalizm ve liberalizm gelişerek Batı'da sanayi devrimini gerçekleştirmesi sonucunda Avrupa'nın artan hammadde ve gıda talebini karşılamak amacıyla Osmanlı İmparatorluğu'nda on dokuzuncu yüzyıl itibariyle tarım sektöründe dış ticarete artışlar meydana getirmiştir. Dış ticarete meydana gelen gelişmeler sonucunda 1838 yılında imzalanan Balta Limanı serbest ticaret anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma sonucunda Osmanlı İmparatorluğu'nda yabancıların serbestçe ticaret yapması ve Avrupa sanayisi için yeni pazar yaratma girişimleri Osmanlı İmparatorluğu'nda bankacılık faaliyetlerini başlatmıştır (Al, 1998).

Osmanlı İmparatorluğu'nda kendileri tarafından kurulacak bir bankanın hem dış ticaretin hem de verilecek kredilerin kontrol edilmesine yardımcı olacağı düşüncesi Avrupa ülkelerinin bilhassa finansal olarak gelişmiş iki ülkesi olan İngiltere ve Fransa'nın desteklediği bir oluşumdur. Osmanlı hükümetinde de para basma ile ilgili yaşanan sıkıntıların artması ve devletin mali ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla bir devlet bankası kurulması fikri olgunlaşmaktaydı. Banka kurulması düşüncesi ilk olarak 1836 yılında İngilizler tarafından dile getirilmiş takip eden yıllarda J. Alleon ve Thedor Baltazzi isimli iki Galata Bankeri hükümetin de yardımıyla birlikte 1847 yılında İstanbul Bankasını kurmuştur. 1952 yılında faaliyetleri sona eren İstanbul Bankası'nın kapanmasından yaklaşık 1 yıl önce Osmanlı Bankası kurularak Türk bankacılık sisteminin ilk temelleri atılmıştır (Parasız, 2002).

2.5.1.2 Osmanlı bankası

Osmanlı Bankası borçlanma bankacılığı biçiminde de olsa Türk bankacılık tarihinin miladıdır. Osmanlı Bankası'nın tarihsel gelişiminin özeti bir manada Türk bankacılığının tarihsel gelişiminin özeti ile özdeş mana taşımaktadır. 1856 yılında İngiliz kralının fermanıyla Londra merkezli olarak 500 bin sterlin sermaye ile kurulmuştur. Bankanın kuruluş amacı Kırım savaşı'ndan sonra temin edilmeye başlanan yabancı borçlar için Osmanlı hükümeti ve yabancı sermayedarlar arasındaki aracılık görevidir (Artun, 1983).

1863 yılında unvanı Bank-ı Osmani' den, Bank-ı Osmani Şahane' ye çevrilmiş ve bankaya dolaşıma para çıkarma yetkisi tanınmıştır. İngiliz sermayesi

sonrasında Fransız sermayesi ortaklığına dönmüş, zaman içerisinde Fransız sermayesi bankadaki egemenliği arttırmıştır. Banka 1863 yılından sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun toplam dış borcunun neredeyse tamamını finanse etmiştir. Dış borçlar dışında, 1879 Resum-u Sitte, 1881 de Duyun-u Umumiye yönetimlerinin kurulmasına ve İngiliz sermayesi ile yapılan demir yollarının 'kilometre teminatı' yöntemi işlemlerine aracılık etmiş. Yine Reji yöntemi yoluyla Ereğli Maden, Kömürü, Terkos , Liman ve Gaz Ortakları gibi kuruluşların kurulumu ve cumhuriyet sonrası da alacaklarının transferinde önemli roller üstlenmiştir (Artun, 1983).

Banka, kendisi dışında kağıt para çıkarma yetkisinden, devletin bütçesini denetlemeye, Osmanlı hükümetinin yurtiçi ve yurtdışında çıkaracağı tahvil ve bonoların tekel satıcısı gibi bazı önemli imtiyazlara sahipti. Bu imtiyazlar cumhuriyetin kuruluşundan sonra önemli ölçüde kaldırılmış, 1952 yılında çıkartılan yasa ile de bankanın faaliyetlerinin konumu Türkiye'de şube açan diğer yabancı bankalarla aynı statüye getirilmiştir (Artun, 1983). Cumhuriyetin kuruluşundan sonra uzun yıllar daha faaliyetlerini sürdüren banka 2001 yılında Garanti Bankası'na katılarak varlığını fiilen sona erdirmiştir.

2.5.1.3 Ulusal bankacılık hareketi

1908 İkinci meşrutiyetin ilanını izleyen yıllarda ulusal bankacılık hareketinin giderek büyüdüğü ve 1911- 1923 yılları arasında ulusal bankaların kuruluşlarına tanık olunmuştur (Parasız, 2011).

Ulusal bankacılık hareketinin ortaya çıkışının temel nedeni birikmekte olan yerli sermayeyi yabancı bankaların kontrolünden almaktı. Ancak ülkede henüz sanayi üretimi bulunmadığından kurulan bu bankaların verdiği kredilerin nitelikleri ticari krediler, tarımsal krediler, emlak ve tüketim kredileri şeklinde olmuştur. Bu dönemde tarım ve ticaretin finansmanını desteklemek amacıyla çok sayıda yerel banka kurulmuştur. Siyasal iktidara yakın olanlar tarafından kuruluşu gerçekleştirilen bankaların en önemlileri Osmanlı İtibarı Milli Bankası (1917) ve Milli İktisat Bankası'dır (1918). 1924 yılında Türkiye İş Bankası'na katılacak olan Milli İktisat Bankası ülkemizde özel sektör bankacılığının başlangıcı olarak nitelendirilebilir (Artun, 1983).

2.5.2 Cumhuriyet sonrası dönem

2.5.2.1 Cumhuriyetin ilk yılları 1923- 1944

Cumhuriyetin ilk yıllarında bankacılık alanında ulusal bankaların yabancı bankalarla rekabette geri kalmakta ve varlıklarını çoğunlukla yabancı banka sermayesine bağımlı olarak sürdürmekteydiler. Bu nedenle Cumhuriyet'in ilk yılları ulusal bankacılığın gelişimine yönelik çalışmalar yapıldığı yıllardır. Bu anlamda 1923 yılında İzmir'de gerçekleştirilen Türkiye İktisat Kongresi'nde ulusal bankacılığın geliştirilmesi yönünde kararlar alınmıştır (Artun, 1983).

Cumhuriyetin ilk yıllarında bankacılıkta başlıca şu gelişmeler yaşanmıştır; İş Bankası faaliyete geçmiş (1924), Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuş(1925), Ziraat Bankası sermayesi arttırılarak anonim ortaklığa dönüştürülmüş, Emlak ve Eytam Bankası (1927) ve son olarak Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (1930) kurulmuştur (Parasız, 2011).

Bu dönemin en belirgin özelliklerinden özellikle Anadolu'da yabancı sermayeye ihtiyaç duyulmayacak şekilde örgütlenme çabası ve bu çaba sonucunda Tütüncüler Bankası, Kocaeli Bankası, Egebank, Eskişehir Bankası, Afyon Terakki Servet Bankası, Denizli İktisat Bankası, Bor Esnaf Bankası, Kırşehir Ticaret Bankası, Efesbank, gibi çok sayıda yerel bankalar kurulmasıdır (Parasız, 2011).

İlk on yılın ardından 1929 ekonomik krizinin tarım ve hali hazırda kısıtlı şartlarda bulunan imalat sektörünü olumsuz etkilemesi neticesinde, ilk yıllarda izlenen liberal ekonomi politikaları yerine devletçilik politikası önem kazanmıştır. Bu dönemde büyük ve önemli devlet bankaları kurulmuş ve devlet sermayeli bu bankalar önemli görevler almışlardır. Bu dönemde kurulan devlet bankaları şunlardır; Sümerbank (1933), Belediyeler Bankası (İller Bankası) (1933), Etibank (1935), Denizbank (1938) Türkiye Halk Bankası ve Halk Sandıkları (1938) (Parasız, 2011).

2.5.2.2 Ulusal bankacılıktan holding bankacılığına 1944- 1980

İkinci dünya savaşının öncesi ve sonrasında savaşa girilmemesine karşın yapılan savunma harcamaları ağırlıklı olarak Merkez Bankası'ndan karşılanmış, artan borçlar nedeniyle emisyon artışı gerçekleşmiş, bunu da mevduat ve kredi artışları izlemiştir. Yine bu yıllarda artan nüfus, yapılan yatırımlar şehirlerin

gelişmesine, sanayii üretiminde yaşanan artışlar da kredi talebinin artmasına sebep olmuştur. Bu atmosferde 2 yabancı 10 kadar yerel bankanın kapaması gerçekleşirken diğer yandan bankacılık sektöründe 5 yeni özel banka; Yapı ve Kredi Bankası (1944), T. Garanti Bankası (1946), Akbank (1948), Türkiye Kredi Bankası ve Tutum Bankası kurulmuştur (Artun, 1983).

1944-1960 döneminde özel bankaların kurulum ve gelişmeleri hızlanmış ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası gibi yeni özelliklere sahip kurumlar oluşmuştur. Yine bu dönemde bankaların şube sayılarında artışlar meydana gelmiş, 1944 yılında 405 olan şube sayısı 1959 yılının sonuna gelindiğinde yaklaşık dört kat artarak 1.759 a çıkmıştır (Akgüç, 1992). Bu dönemin diğer bir özelliği de halkın tasarruflarını yasal ihlallerle belli kişi ve kurumlara kredi ve hisse senedi olarak plase eden, her mahallede bir milyoner yaratmayı temel işlev olarak gören ve tamamı 1960 sonrasında tasfiye edilen bankaların kurulmuş olmasıdır. Bu bankalar kuruluş sırasına göre; Doğubank (1952), Raybank (1956), Esnaf ve Kredi Bankası (1957), Tümsübank (1957), Sanayi Bankası (1958) ve Maden Bankası (1958) dir (Artun, 1983).

Planlı dönem olarak adlandırılan 1960- 1980 yıllar, 1960'dan başlayarak yukarıda bahsi geçen banka tasfiyelerinin de etkisi ile devlet kontrolünün hissedildiği dönemler olmuştur. Şube ağlarını hızlı bir şekilde arttıran bankalar gittikleri yerlerde yerel bankaların kapanmasına, bu durumda bankaların giderek oligopol bir yapıya bürünmesine neden olmuştur. Yine bu dönemde ticari bankacılık alanında uygulanan politikaların sektör girişlerinin zorlaştırılması mevcut oligopol yapıyı daha da güçlendirmiştir. Banka ortak ve iştiraklerine sınırlama getiren yasanın kaldırılmasından kaynaklı olarak 1970'lerin ortasında banka yönetimlerinin özel holdingler tarafından ele geçirilmesine sebep olmuştur (Parasız, 2011).

2.5.2.3 Serbest ekonomiye geçiş, krizler ve yeniden yapılanma dönemi 1980-2017

1980'li yıllarda dünyada finansal pazarların serbestleşmesi eğilimi güçlenmiş, ülkemizde 24 Ocak kararları ile başlayan dışa açılma, serbest pazar ekonomisine geçiş, liberalleşme gibi amaçlar ile de birleşerek Türk Bankacılık sektörü de bu yönde etkilenmiştir (Akgüç, 1992).

1 Temmuz 1980'den itibaren faiz oranlarının serbest bırakılması mevduat ve kredi faizlerinde artışa sebep olmuş diğer yandan da banker kuruluşlarının ortaya çıkışına sebep olmuştur. Bankaların mevduat toplama yarışına girdiği bu dönemde maliyetlerin artışını dengelemek amacıyla bankalar daha etkin çalışma koşulları yaratmaya ve işletme giderlerini kontrol etmeye başlamışlardır (Parasız, 2011).

Liberalleşme ile birlikte yabancı banka açılışları gerçekleşmiş, benzer şekilde ulusal bankalarda yurt dışına açılma çabasına girmişlerdir. Bu durum bankacılık sektörünün etkinliği artırıcı yönde rekabet ortamı oluşturmuştur. Bankalar yabancı bankaları örnek alarak yeni ürünler ve teknolojik alt yapı ve otomasyon çalışmalarının yapmışlardır (Parasız, 2011).

Liberal ekonomi politikaları, bankaların sağlıklı denetimlerden uzaklaşmaları, ucuz dış kaynakla bankaların artan döviz borçları ve paralelinde kur artışı ile büyüyen açık pozisyonlarına eklenen olumsuz ekonomik gidişat, bankaların kırılganlığını ve yapısal sorunlarını sürekli olarak artmıştır. Tüm bunların sonunda, bankacılık sektörü ilki 1994 yılında gerçekleşen, sonraki yıllarda ise birbirini takip eden kriz dönemleri yaşamıştır. Bu krizlerden 2001 yılında yaşanan bankacılık krizi, cumhuriyet tarihinin en büyük banka tasfiyesi (11 adet banka TMSF'ye devrolmuştur) ile sonuçlanmıştır.

2001 krizinden sonra bankacılık sistemi yeniden yapılanma dönemine girmiştir. Bu süreç ile birlikte özel bankalar kriz sonrası kaybettikleri sermayelerini güçlendirmiş bunu yapamayan bankalar birleşmiş ya da TMSF' ye devredilmiştir. Yeniden yapılandırma programından kamu bankaları da önemli ölçüde etkilenmiş, kamu bankaları ortak bir yönetim altına alınarak görev zararları DİBS karşılığı tasfiye edilerek, bankaların mali yapıları güçlendirilmiştir (TBB, 2008).

Türk Bankacılık sektöründe Haziran 2018 itibarıyla; 34 Mevduat, 5 Katılım ve 13 Kalkınma ve Yatırım olmak üzere toplam 52 banka faaliyet göstermektedir (BDDK, 2018). İlk beş bankanın sektör payı % 56'dır. İlk on bankanın toplam aktifler içindeki payı %85 olmuştur. İlk beş banka içerisinde 2 kamu bankası, 2 özel banka ve 1 yabancı sermayeli banka yer alırken, ilk on banka arasında 3 kamu bankası, 4 özel banka ve 3 yabancı sermayeli banka bulunmaktadır (TBB, 2018).

3. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE GLOBALLEŞME

3.1 Globalleşme Kavramı

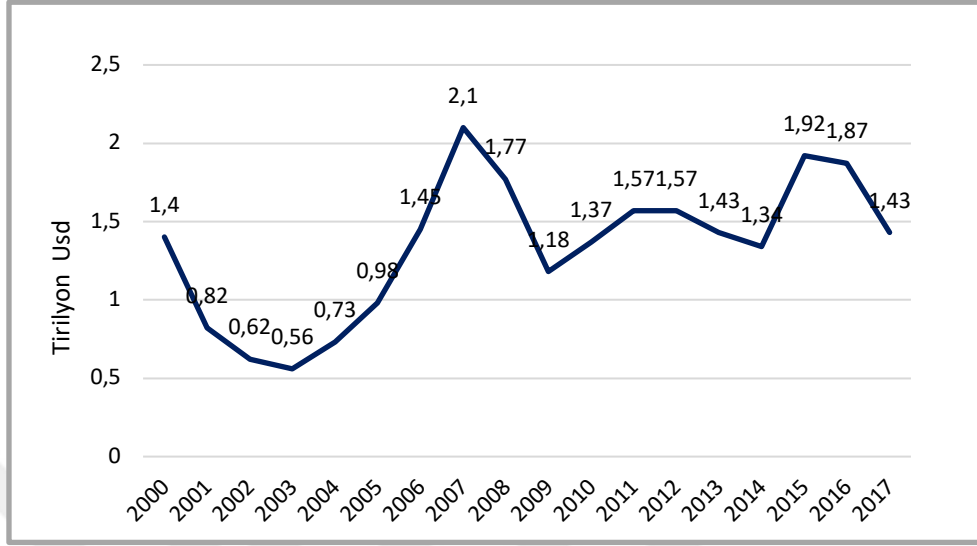
Globalleşme kavramı siyasal bilimler, sosyoloji, işletme ve ekonomi alanları ile ilgilenen uzmanlar tarafından kullanılan popüler bir kavramdır. Yeni kavramların kullanımı, ortaya çıktığı dönemin önemli değişiklikleri ya da yeniliklerini ifade etmeyi amaçlar. 1780'lerde J. Bentham² ulus devletlerin ulusal sınırları aşan işlemlerinin ortaya çıkışını ifade edebilmek amacıyla kullandığı 'uluslararası' kavramı gibi 'globalleşme' kavramı dünya üzerinde meydana gelen kapsamlı ve çok boyutlu sosyal ilişki ve değişiklikleri ifade etmektedir (Aktan & Vural, 2004).

Globalleşme diğer bir ifade ile küreselleşme ve tanımı ile ilgili olarak birden fazla tanım olduğu ve bu konuda tam fikir birliği olduğu söylenemez. Globalleşmeye ilişkin farklı bakış açıları olması sebebiyle globalleşme genel anlamda dünya insanların tek bir dünya toplumunda bütünleşmesi sürecidir. Bu bağlamda globalleşmenin dünya çapında toplumsal bağların, ilişkilerin yaygınlaşması, yoğunlaşması; ülkelerin sahip olduğu maddi manevi tüm değerlerin ve birikimlerinin ulusal sınırları aşarak dünyaya yayılması olarak da tanımlanmaktadır. En iddialı globalleşme tanımlardan biri ise 'küreselleşme post modern bir uygarlığın doğuşudur' şeklindedir (Akgüç, ve diğerleri, 2002).

Globalleşme, tarihsel süreç içerisinde hızla artan ilişkilerin kaçınılmaz sonucu olarak meydana gelen bir realite olarak ortaya çıkmaktadır. Dünyada, uluslararası ticaret, emek ve sermaye hareketlerinin artması, ideolojik kutuplaşmaların sona ermesi ve teknolojinin hızlı değişimi sonucunda, ülkeler, gerek ekonomik gerek siyasal gerekse sosyo-kültürel açıdan yakınlaşmaktadır (Aktan & Şen, 2001).

² İngiliz hukukçu ve filozof (1748-1832)

Globalleşme, hali hazırda hayatın her alanında gerçekleşmekle birlikte ekonomik globalleşme diğerlerinden daha fazla hissedilmekte, ekonomi alanındaki globalleşmenin izleri yoğun olarak gözlenebilmektedir.

Şekil:3.1: Uluslararası UDY Akışı (2000 – 2017)

Kaynak: UNCTAD, World Investment Report, www.unctad.org.wir

3.2 Ekonomik Globalleşme

Ekonomik globalleşme, mal, hizmetler, teknoloji ve sermayenin ulusal sınırların ötesinde mobilitesinin artması anlamına gelmektedir. Globalleşme mevcut dünya sistemini oluşturan devletler ve toplumlar arasında çok yönlü bağlantılara ve ilişkilere karşılık gelmektedir. Dünyanın bir yerinde alınan kararların, gerçekleştirilen faaliyetlerin ve gerçekleşen olayların dünyanın çok uzak yerlerindeki toplumlar ve bireyler üzerinde önemli etkilerinin olduğu bir süreci tanımlamaktadır (Aktan & Vural, 2004, s. 16).

Globalleşmenin, dünya ticaretinin son iki yüzyılına bakıldığında, iki evresi gözlenmektedir. İlk evre, onsekizinci yüzyıl sanayi devriminin akabinde, 1870 ve 1914 yılları arasında altın standardının kabul edilmesinin etkisiyle dünya mal ve finans piyasalarında gerçekleşmiştir. Ulus devletlerin nispeten bağımsız ekonomi politikaları izlediği 1. dünya savaşından başlayan ve 1960'a kadar devam eden dönemde de dünya çapında yeni bir globalleşme dönemine girilmiş, 1970'lerden itibaren günümüze kadar gelen bu kısım ikinci evre globalleşme dönemi olmuştur (Yeldan, 2012).

Bununla birlikte ticari girişimlerin uluslararasılaşmasının oldukça eski bir geçmişi bulunmaktadır. Avrupa’da sınır ötesi ticaretler orta çağ ile başlamış, Avrupa’nın kuzeyinden güneyine uzanan ticari örgütlenmeler oluşmuştur. Rönesans’ın başında İtalya ticaret ve bankacılığın globalleşmesinde önemli rol oynamıştır. Ondördüncü yüzyılın sonlarında İtalya’da faaliyet gösteren 150 civarında çokuluslu banka olduğu tahmin edilmektedir (Başoğlu, Ölmezoğulları, & Parasız, 1999).

Onyedinci ve onsekizinci yüzyıllarda kolonileşme ile büyüyen firmalar, Afrika’dan Hindistan’a kadar birçok bölgeye toptancı mal ticari yapmışlardır. Kolonyal yatırımlar, sanayi devrimi ile birlikte gelişen uluslararası imalat ve modern anlamda çokuluslu şirketlerin öncüleri sayılan şirketlerin gelişmesi ile önce Kuzey ve Güney Amerika ardından Afrika, Avustralya ve Asya’ya yayılmıştır (Başoğlu, Ölmezoğulları, & Parasız, 1999).

Dünya ekonomisinde imalat alanındaki çokuluslu şirketlerin, ondokuzuncu yüzyılda ortaya çıktığı, 1920’lerde olgunlaştığı ancak 1930’da yaşanan kriz ve takip eden birinci dünya savaşı sebebiyle 1940’larda yavaşladığı, 1950’lerden sonra yine dalgalı bir artış dönemine girdiği konusunda görüş birliği bulunmaktadır. Çokuluslu şirket kavramı diğer modern kavramlar olan ‘doğrudan yatırım’ ve ‘portföy yatırımı’ kavramları ile birlikte 1960’larda kullanılmaya başlanmıştır (Başoğlu, Ölmezoğulları, & Parasız, 1999).

Globalleşme özellikle ikinci dünya savaşından sonra yaşanan gelişmelerle hızlanmıştır. Ekonomik globalleşmeyi hızlandıran gelişmeler ise özetle aşağıdaki hususlar olmuştur (Akgüç, ve diğerleri, 2002).

- Gümrük Tarife ve Ticaret Genel Anlaşması’nın (GATT) yürürlüğe girmesi.

30 Ekim 1947 tarihinde imzalanan 10 Ocak 1948 tarihinde yürürlüğe giren GATT Anlaşmasının amacı, gümrük tarifelerinin indirilmesini sağlayarak, kota ve ithalat sınırlamalarıyla dış ticaretteki engelleri kaldırarak, ülkelerin karşılıklı tanıdıkları ticari ayrıcalıklara son vererek, dünya ticaretinin serbestleşmesine ve gelişmesine olanak vermektir. Genel anlaşma çerçevesinde, kuruluştan bu yana yapılan Annecy, Torquay, Cenevre, Dillion Rounds, Kennedy Rounds, Tokyo

Rounds ve Uruguay Rounds görüşmelerinde gümrük indirimleri sağlanmış, tarife dışı engellerin kaldırılmasında adımlar atılmıştır.

- Dünya Bankası (IBRD), Uluslararası Para Fonu (IMF) başta olmak üzere çok yönlü finansman kurumlarının oluşturulması,
- Avrupa Birliği (AB), Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA), Kuzey Amerika Serbest Ticaret Birliği (NAFTA) gibi bölgesel ekonomik birliklerin oluşturulması,
- ABD'nin uyguladığı 'açık kapı' politikası ile dünya devletlerini finansal ve ticari ilişkiler kurmaya, çok taraflı uluslararası ilişkileri geliştirmeye terim yerinde ise zorlaması,
- Yerel pazarlardaki büyümenin yavaşlaması, durgunlaşması nedeniyle ABD kökenli işletmeler başta olmak üzere, büyük işletmelerin dış pazarlara yönelmesi,
- Büyük kapitalist ülkelerde sermaye karlılığının azalması, verimlilik artışının yavaşlaması, kar sıkışması olayının yaşanması,
- Dünya para kambiyo sisteminin değişmesi, sabit döviz kuru yerine dalgalı kur sistemine geçilmesi,

II. dünya savaşından sonra Bretten Woods sistemi olarak isimlendirilen bir tür kambiyo sistemi, 1970'li yılların başlarına kadar IMF tarafından yürütülmüş; ABD'nin doların altına konvertibilitesine olanak veren 'altın penceresini' kapaması ile bu sistem sona ermiş, finansal pazarlarda sabit kur sisteminden, dalgalı kur sistemine geçilmiştir.

Bretten Woods sisteminde, ABD dışında tüm IMF üyelerinin ulusal paraları sabit bir kur üzerinden ABD dolarına bağlanmış ve ulusal paraların belirlenen dolar paritesi etrafında dalgalanma boyutu da alt ve üst yönünde yüzde bir ile sınırlandırılmıştı. ABD doları da bir ons altın 35 dolar olmak üzere altına bağlanmıştı. Böylece ulusal paralar dolaylı bir biçimde altına bağlanmış oluyordu. Ulusal paraların ABD doları karşısında paritelerinin yüzde bir sınırının üstünde değişmesi için ise IMF'nin onayı gerekiyordu. Ancak ABD'nin 1970 yılı başlarında doların serbestçe altına çevrilmesi olanağını kaldırması ile bu sistem çökmüş, dünyada kambiyo sistemi değişmiştir.

- Uluslararası sermaye hareketlerinin serbestleşmesi, kambiyo kontrollerinin kaldırılması, korumacı önlemlerin azaltılması,
- ABD, Batı Avrupa kökenli ÇUŞ'lara, Uzakdoğu ülkeleri kökenlilerinde katılması ile çok uluslu şirketlerin gelişmesi ve bu tür şirketlerin yabancı sermaye yatırımlarını arttırmaları,
- Teknolojik gelişme, üretim teknolojisinin yanı sıra iletişim, bilgisayar teknolojisinin gelişmesi ve hızla yayılması,

İletişim teknolojisindeki gelişmeler, piyasaların tek bir piyasa gibi çalışmasını, ekonomik bilgilere, tüketici eğilimlerine ilişkin verilere aynı anda dünyanın her yerinde ulaşılmasını sağlamış, sermaye hareketlerinin serbestleşmesi, finansal pazarlarda globalleşmeyi hızlandırmış ve hızla hareket eden, birbiriyle ilişkili, 24 saat çalışan finansal pazarlar oluşturmuştur. Teknolojik gelişme sonucu, yeni ürün ve hizmetlerin ortaya çıkması, yeni endüstrileri oluşturmaktadır.

Taşımacılık konusunda gelişmeler, hızın artması, taşıma maliyetlerinin düşmesi, üretim ve pazar arasındaki mesafeyi ticareti zorlaştıran bir doğal engel olmaktan çıkartmaktadır.

- Ortak girişim (joint venture), lisans, franchising gibi anlaşmalarla, uluslararası ortaklıkların artması,
- Yeni ürünler sunabilmek, yeni pazarlara girebilmek, maliyetleri düşürebilmek, örgütlenme ve faaliyet giderlerini azaltabilmek için esnek üretimin yayılması, üretimin uluslararasılaşması,
- Ulus devletin güç ve otoritesinin giderek zayıflaması,

Egemenlik kavramının yeniden tanımlanması, çok uluslu hatta ulus aşırı (ulus ötesi) şirketlerin sayı ve kapsam olarak gelişmeleri, güçlenmeleri, uluslararası finans kurumlarının etkinliklerinin artması, çok uluslu yatırım anlaşması (MAI) gibi anlaşmalar, ulus devletin güç ve otoritesini azaltmaktadır.

- Şirketleşmede, çok ulusluluğun da ötesine ulus öteciliğine geçilmesi ve bu tür şirketlerin, faaliyette buldukları ülkelerle ilişkilerinin, bağlarının giderek zayıflaması,

Ekonomik globalleşmeyi hızlandıran ve ekonomik globalleşmeye sebep olan nedenler çoğaltılabilir ancak genel olarak yukarıda bahsedilen gelişmeler sürecin hızlanmasına önemli katkılarda bulunmuştur.

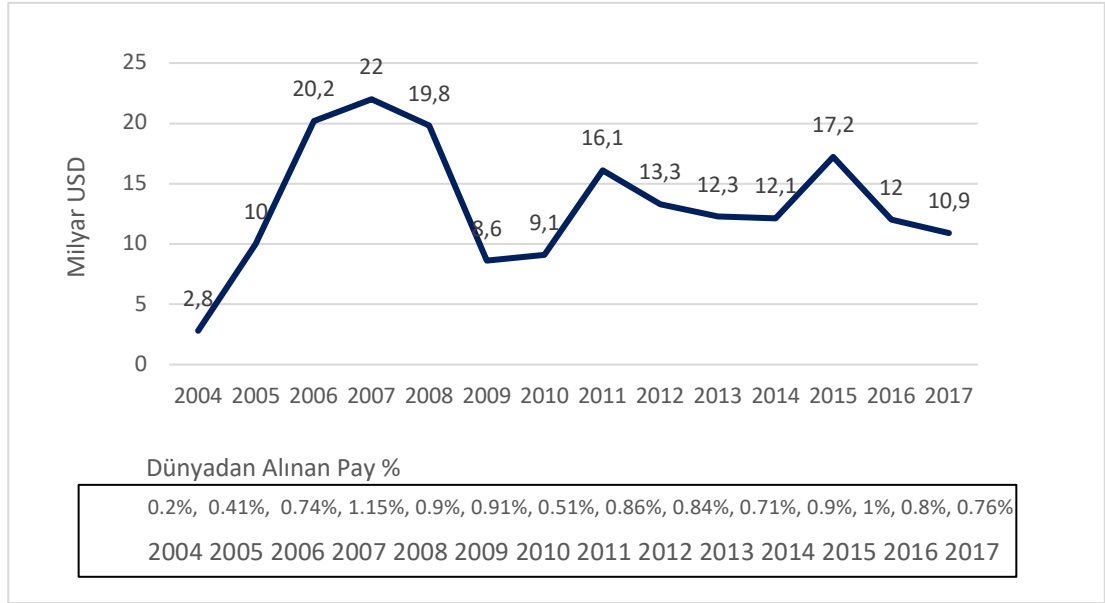
3.2.1 Türkiye’de ekonomik globalleşme

Türkiye ekonomisinde dünya pazarına açılma 1980-1983 yıllarında başlamış ve 1989-1990’lı yıllarda tamamlanmıştır. Bu süreçte, ithalat rejimi serbestleştirilerek, ticaret kotaları kaldırılmış ve öncelikle mal piyasası dış pazarlara açılmıştır. Sanayinin ihracata yönelmesi amacıyla döviz kuru esnetilmiş ve ihracat teşvikleri gerçekleştirilmiştir. Bu serbestleşme sürecine finans piyasaları da dahil olmuş ve 1990’lı yıllarda Türkiye ekonomisi tam anlamıyla dışa açık bir ekonomi konumuna gelmiştir (Yeldan, 2012).

1980’li yılların başında Süleyman Demirel’in aldığı ancak Turgut Özal’ın uygulamaya koyduğu 24 Ocak kararlarından sonra globalleşme, etkilerini tam anlamıyla 1990’lı yıllarda ülkemiz üzerinde göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda uygulanan liberal ekonomi politikaları sonucunda kamu kesiminin ekonomideki ağırlığı azaltılarak, serbest pazar ekonomisine geçiş sağlanmaya çalışılmıştır. İhracata yönelik büyüme, özelleştirme, esnek faiz ve döviz kur uygulamaları, sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamaların hafifletilmesi, yerli ve yabancı özel yatırımların özendirilmesi, Türkiye’de yerleşik kişilerin de döviz hesapları açabilmeleri, sermaye piyasasının oluşturulması, yeniden düzenlemelerle İMKB³’nin faaliyete geçmesi, teşvikler kaynaklı gelirleri azalan kamunun borçlanmaya başlaması, globalleşmenin Türkiye ekonomisi üzerinde görünen etkilerinin bazılarıdır (Akgüç, ve diğerleri, 2002).

2017 yılı YASED raporuna göre 2017 yılında Türkiye’ye 10.8 milyar USD doğrudan yabancı yatırımı gerçekleşmiştir. Bu tutarın 5.6 milyar USD’lık kısmı net doğrudan uluslararası sermaye girişleri, 619 milyon USD’sini diğer sermaye ve 4.6 milyar USD’lık kısmını ise yurtdışında yerleşik kişilerin gayrimenkul alımları oluşturmuştur (YASED, 2018)

³ İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) ünvanı, Nisan 2013 tarihinden itibaren Borsa İstanbul (BİST) olarak değişmiştir.

Şekil 3.2: Türkiye’de Gerçekleşen Doğrudan Uluslararası Sermaye Girişleri

Kaynak: YASED, 2017 Uluslararası doğrudan Yatırımlar Raporu,

Çizelge 3.1: Uluslararası UDY Giriş Sıralaması (Milyar Usd)

	2016	2017	2016 Sıralaması	2017 Sıralaması
ABD	457	275	1	1
Çin	134	136	3	2
Hong Kong (Çin)	117	104	4	3
Brezilya	58	63	7	4
Singapur	77	62	6	5
Hollanda	86	58	5	6
Fransa	35	50	14	7
Avustralya	48	46	9	8
İsviçre	48	41	8	9
Hindistan	44	40	11	10
Türkiye	13	11	23	26

Kaynak: UNCTAD, World Investment Report, www.unctad.org.wir

Aşağıdaki tabloda Türkiye’de serbest pazar ekonomisine geçiş tarihi olan 1980’den itibaren beş yıllık zaman dilimlerinde dış ticaret hacimleri ve değişim oranları ve büyüme oranları yer almaktadır.

Çizelge 3.2: Dış Ticaret ve Ekonomik göstergeler (1980- 2017)

YIL	Dış ticaret - yıllık (milyon \$)					İhr / ith	Döviz parite		GSYH Büyüme %	
	İhracat	Değ. %	İthalat	Değ. %	Denge		Hacim	%		Dolar/tl
1980	2.910	-	7.909	-	-4.999	10.819	36,8	0,0001	-	-1,1
1985	7.958	11,6	11.343	5,5	-3.385	19.301	70,2	0,0005	25,0	5,1
1990	12.959	11,5	22.302	41,2	-9.343	35.261	58,1	0,0026	24,3	9,4
1995	21.637	19,5	35.709	53,5	-14.072	57.346	60,6	0,0460	53,9	8,0
2000	27.775	4,5	54.503	34,0	-26.728	82.278	51,0	0,6267	48,5	6,6
2005	73.476	16,3	116.774	19,7	-43.298	190.251	62,9	1,3473	-5,7	9,0
2010	113.883	11,5	185.544	31,7	-71.661	299.428	61,4	1,5076	-3,0	8,5
2015	143.839	-8,7	207.234	-14,4	-63.395	351.073	69,4	2,7249	24,3	6,1
2016	142.530	-0,9	198.618	-4,2	-56.089	341.148	71,8	3,0267	11,1	3,2
2017	156.993	10,1	233.800	17,7	-76.807	390.793	67,1	3,6543	20,7	7,4

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, <https://www.ticaret.gov.tr/istatistikler/dis-ticaret-istatistikleri>

3.3 Bankacılık Sektöründe Globalleşme

Global bankacılık, farklı ülkelerde bağımsız olarak yönetilen iştiraklerin, küresel düzeyde bir ağ etrafında toplayarak, operasyonların birleştirilmesini ifade etmektedir. Bu tür bir değişim, iletişim ve enformasyon teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve finansal piyasaların küreselleşmesi ile mümkün olmuştur. Küresel bankacılığın en büyük avantajı, küresel düzeyde ölçek ekonomisinin sağlanması ve küresel bilgi ve uzmanlığın paylaşılmasıdır (Bumin, 2007, s. 13).

Bankacılıkta globalleşme ilk olarak on dokuzuncu yüzyılda sömürgeleşme ile başlamıştır. Bu dönemin en büyük sömürgeci gücü olan İngiltere deniz aşırı sömürgelerle yapılan ticaretin finansmanı amacıyla bu ülkelerde İngiliz sermayeli banka kuruluşları gerçekleştirmiştir. Bu dönem 1. dünya savaşına kadar devam etmiş ve savaş ile birlikte bitmiştir. İkinci dönem olarak adlandıracağımız 1960 yıllarda ise dünya ekonomisindeki büyüme ile birlikte yabancı bankacılıkta dünyada hızla yayılmıştır. İlk dönemde güçlü İngiliz bankaları, ikinci dönemde yerini ABD'li bankalara bırakmıştır. Yine ilk dönemde sömürge ülkelere bankacılık faaliyetleri götürülürken ikinci dönemde teknolojik gelişmelerden en çok faydalanan ülkeler olan gelişmiş ülkelere

yönelmiştir. Bu iki dönem arasında ki diğer farklılaşma ise yapılan yatırımların şekli olmuştur. Birinci dönemde yeni banka kuruluşları gerçekleşirken ikinci dönemde banka satın alınarak yabancı ülkeye giriş yapılmıştır. (Bumin, 2007).

Bankacılık sektörünün globalleşmesi ile ekonomik globalleşme arasında oldukça yakın bir ilişki söz konusudur. Uluslararası bankacılık, globalleşme sürecinin hızlandığı 2. dünya savaşı sonrasında ve 1960'lı yıllardan itibaren paralel hızda bir gelişim göstermiştir. Artan ekonomik globalleşme sürecine ABD'li bankalar, doların uluslararası para olması, çok uluslu ABD'li firmaların, yurt dışı yatırımları kaynaklı sermaye çıkışlarını engellemek amaçlı başlattığı bankacılık programı gibi nedenlerle hızlı bir gelişme göstermiştir. Diğer yandan 1973 yılında meydana gelen petrol fiyatlarındaki artışlar sonucu petro-dolarları elde etmek amacıyla başlayan rekabet Paris, Frankfurt, Karayip, Uzak Doğu finans piyasalarında önemli gelişmelere neden olmuştur (Parasız, 2011).

Bankacılık sektöründe globalleşme süreci, aynı ülke içerisinde yapılan birleşme ve satın alma süreçleri ile başlamış, liberal ve devamında gelen neoliberal ekonomi politikaları ile birlikte sınır ötesine taşınmıştır.

Son 25 yıllık döneme bakıldığında, finansal sektör liberalizminin öne çıktığı ve bununla birlikte gelişmiş ülkelerin ve uluslararası finansal organizasyonların, gelişmekte olan ülkeleri hızlı ve kapsamlı bir şekilde dışa açık ekonomi politikaları benimsemeye yöneltmeleri, globalleşmenin yansıması olarak ortaya çıkmaktadır (Akgeyik & Yavuz, 2008).

Dünyanın geçirdiği dönüşümün en yoğun hissedildiği 1990'lı yıllarda hükümetler sürdürülebilir bir büyüme stratejisi olarak özelleştirme ve doğrudan yabancı yatırımların teşviki ile uluslararası sermayeyi cezbedecek atmosfer yaratılmıştır. Bu dönemde bankacılıkta sınır ötesi aktivite belirgin bir biçimde artış trendine girmiştir. Birçok banka global ölçüde rekabet etme eğilimine girmiş, bunun sonucu olarak da hem gelişmiş ve hem de gelişmekte olan ülkelerde yabancı banka yatırımlarına izin verilmiştir (Akgeyik & Yavuz, 2008).

Uluslararası ticaretin her geçen gün artması, yaşanan finansal serbestleşme süreci, ülkeler arasında gerçekleşen yatırımlar, yabancı banka yatırımlarının önündeki engellerin kaldırılması ve teknolojiye gelişmeler uluslararası

bankacılık sektörünün önem kazanmasına neden olmuştur. Gelişmiş ülkelerde faaliyet gösteren bankalar, bankacılık sektörü gelişme trendinde olan ve kaynak ihtiyacı bulunan gelişmekte olan ülkelere yaptıkları yatırımlar sonucu, yabancı bankaların payları önemli oranda artmıştır (Bumin, 2007).

3.3.1 Türkiye’de yabancı banka yatırımları

3.3.1.1 Yabancı banka kavramı

Türkiye’de tamamı ya da en az %50’si yabancı sermaye ile kurulmuş olan bankalar ve yabancı ülkelerde kurulup Türkiye’de şube açarak faaliyette bulunan bankalar yabancı banka olarak tanımlanmaktadır (Başak, 2008).

Diğer bir tanımda ise banka hukuku kapsamında, niteliklerine göre tasnif edildiğinde yabancı bankalar; Türk bankaları ve yabancı bankaların Türkiye şubeleri olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. Yabancı banka denildiğinde anlaşılması gereken, yabancı bankaların Türkiye’de bulunan şubeleridir. Dolayısı ile yabancı bankaları tanımlayanlar, bu yaklaşıma göre Türkiye’de faaliyet gösteren bankaları; yabancı ülkelerde kurulmuş, ancak Türkiye’de şube açarak faaliyette bulunan bankalar şeklinde sınırlı bir tanım ile değerlendirmektedirler (Başak, 2008).

6762 sayılı T.T.K. hükümlerine göre Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar ise; Türkiye’de, kurulan bankalar ve yabancı bankalarca Türkiye’de açılan şubelerden ibarettir. Bu nedenle “yabancı banka” tanımının yabancı sermayeli şirketler ile yabancı kurumlara ait Türkiye’de bulunan şubeleri kapsayacak şekilde kullanılması mümkündür (Başak, 2008).

Bir bankanın birden fazla ülkede şube ve/veya iştirak sahibi olması olarak tanımlayabileceğimiz çokuluslu bankacılık yabancı bankacılık ile eş anlamlıdır. Çok uluslu bankalar gittikleri ülkelerde ki müşterilerine kendi ülkelerinde sundukları tüm hizmetleri sunmaktadırlar. Uluslararası bankacılık kavramının ise daha kapsamlı bir tanımı bulunmaktadır. Buna göre; Uluslararası bankacılık, ticaretin finansmanı ve uluslararası işlemler için yerleşik olmayanlarla yapılan yerli para cinsinden işlemler ile yerleşik ve yerleşik olmayanlarla yapılan yabancı para cinsinden yapılan işlemleri kapsar. Dolayısıyla uluslararası bankacılık işlemlerinin yapılabilmesi için yabancı ülkede fiziken bulunmasına gerek olmamaktadır (Bumin, 2007).

Bankanın yabancı banka tanımına sahip olabilmesi için, hisselerinin en az %50 sinin yabancı ülkede yerleşik bir banka tarafından satın alınması ve yönetimde etkili olması gerekmektedir. Bu nedenle bankacılık sektöründeki yabancı oranının tespitinde, genellikle yabancı yatırımcı payı %50'den fazlasına sahip bankalar yabancı banka olarak sayılmaktadır.

Yabancı bankalarda tıpkı yerli bankalarda olduğu gibi tüketim ve yatırımın finansmanını sağlamaktadır. Bu nedenle yabancı bankaların kredi olanakları ve bu olanakları kullanım şekli, bulunduğu ülkenin kalkınmasını önemli ölçüde etkilemektedir. Yabancı bankalardan sağlanacak maksimum fayda, yerel kalkınmanın yabancı banka kredileri ile sağlanması durumunda olacaktır (Başak, 2012).

3.3.1.2 Yabancı banka yatırımları

Türkiye'de yabancı banka faaliyetleri Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde başlamıştır. Bu dönemde özellikle dış borç finansörü olarak faaliyet gösteren yabancı bankalar cumhuriyetle birlikte faaliyetlerini dış ticaretin finansmanına yönlendirmiştir (Bumin, 2007).

1980' yıllara gelene kadar bankacılık sektöründe yabancı banka faaliyetleri, Türk ekonomisinin dışa kapalı yapısı, düşük ticaret hacmi ve yabancı banka girişlerine yönelik engelleyici uygulamalar nedeniyle sınırlı olmuştur. Türk bankacılık sektöründe yabancı banka girişleri, bankacılığın artan önemi ve yabancı teşvikleri ile 1980'den sonra hızlanmıştır (Bumin, 2007).

Türkiye, diğer ülkeler gibi dünyada gerçekleşen ekonomik ve finansal küreselleşmenin dışında kalmamış, 24 Ocak 1980 tarihi itibarıyla piyasa odaklı bir ekonomi modeli benimsemiştir. Bu model ile birlikte finansal sektörleri kapsayan bir dizi liberalizasyon programı başlatmıştır. Sektörü daha rekabetçi ve güçlü kılmayı hedefleyen bu programda faizler serbest bırakılmış, sektöre giriş sınırlamaları gevşetilmiş, döviz kurları kontrolleri kaldırılmış ve bankacılık yeniden dizayn edilmiştir (Akgeyik & Yavuz, 2008).

1980'li yıllardaki hızlı ve kontrolsüz büyüme, beraberinde denetim ve kontrol zafiyetinin getirmiş, bunun sonucu olarak 1994, 2000 ve 2001 yıllarında bankacılık krizlerinin yaşanmasına sebep olmuştur.

1999 yılında IMF' nin desteği ile yürürlüğe konan istikrar programı ile, sorunlu bankaların TMSF' ye devredilerek çözümlenmesi ve bankacılık sektöründe dünya standartlarında düzenlemeler gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir (Bumin, 2007). Bu düzenlemeler, yabancı banka yatırımlarının artışına önemli oranda etki etmiştir.

Global dünya düzeninde çokuluslu ve diğer yabancı sermayeli kurumların farklı ülkelere yatırım yapmalarının temel nedeni kar elde etme güdüsüdür. Bu açıdan Türkiye, genç nüfusu ve son dönemlerde artan tüketim eğilimleri ile yabancı yatırımcıların ilgisini çekmektedir. Türk tüketicisinin harcama potansiyelini değerlendirmek ve stratejilerine uygun olan diğer amaçlarını gerçekleştirmek üzere Türkiye'de yabancı banka yatırımları yapılmaktadır (Başak, 2012).

Türkiye'de gerçekleştirilen yabancı banka yatırımlarının nedenlerini Türkiye'de 7 bankayı inceleyerek araştıran Aysan ve Ceyhan, 2006'da yaptıkları çalışmada yabancı bankaların ülkemize geliş sebeplerini şöyle tespit etmiştir (Aysan & Ceyhan, 2006).

- Kronikleşen enflasyonun düşmesi,
- Ülkenin jeopolitik durumu,
- Artan Nüfus, GSMH ve kişi başı milli gelir artışı,
- Yerel bankacılık sektöründe büyüme potansiyeli,
- Basel kriterleri ve ipotekli satış pazarının cazibesi.

Araştırmada ortaya çıkan sonuca göre, yabancıların yüksek teknolojisi, ürün/hizmet çeşitliliğini arttırmak suretiyle rekabet avantajı sağlamaktadır. Akgüç' de 2007'deki çalışmasında, yabancı bankaların finans sektörüne yatırım yapmasını motive eden nedenleri, aşağıda belirtildiği gibi tespit etmiştir (Akgüç, 2007).

- Finansal piyasalardaki hızlı gelişme,
- Gidilen ülkenin kâr marjlarının ve faiz oranlarının yüksekliği,
- Cari açığının yüksekliği ve özelleştirmeye bankaların değerinin altında fiyatlandırılması durumunda oluşabilecek potansiyel sermaye kazancı ve hedef ülkedeki bankaların itibar değerinin düşmüş olması.

Bankacılık sisteminin temel iki kalemi mevduat ve kredi olduğu için özellikle Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı

sermayeli firmaların finansman ihtiyacının karşılanmasında, yabancı sermayeli bankalar ve yabancı banka şubeleri önemli bir işlev görmektedir (Başak, 2008).

Günümüzde özellikle Türkiye’de yabancı banka kurulması veya yabancı kurumlarca şube açılmasından çok Türkiye’de faaliyette bulunan bankaların satın alınması yoluna başvurulmaktadır. Bu şekilde, Türkiye’de faaliyette bulunan bankalar içerisinde yabancı yatırımcıların payında son dönemlerde önemli artışlar olmuştur. Bu yönüyle yabancı yatırımcıların Türkiye’deki bankacılık faaliyetleri şirket kurma veya şube açma dışında kurulmuş olan veya açılmış olan şubelerin satın alınması suretiyle de sürdürülebilmektedir (Başak, 2008).

Bu bankalar aynı zamanda Türkiye’de faaliyet gösteren yerli ve yabancı bütün gerçek ve tüzel kişilere kredi verdiği ve bu kişilerden mevduat topladığı için kredi maliyetlerinin düşürülmesi ve yatırım ortamında canlanma açısından da önemli görevler üstlenmektedir (Başak, 2008).

Çizelge 3.3: Aralık 2017 itibariyle Türkiye Bankacılık Sektörü Sermaye Yapısı

	Halka Arz Edilen	Halka Arz Edilmeyen	
	Özkaynaklar	Yerleşik Özkaynaklar	Yerleşik Olmayan Özkaynaklar
Sektör Toplamı	23,6	51,3	25,1
Mevduat Bankaları	25,4	47,3	27,2
Kamusal Bankalar	19,1	80,9	0,0
Özel Bankalar	31,7	54,8	13,5
Yabancı Bankalar	23,3	0,3	76,3
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	4,8	92,0	3,2

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

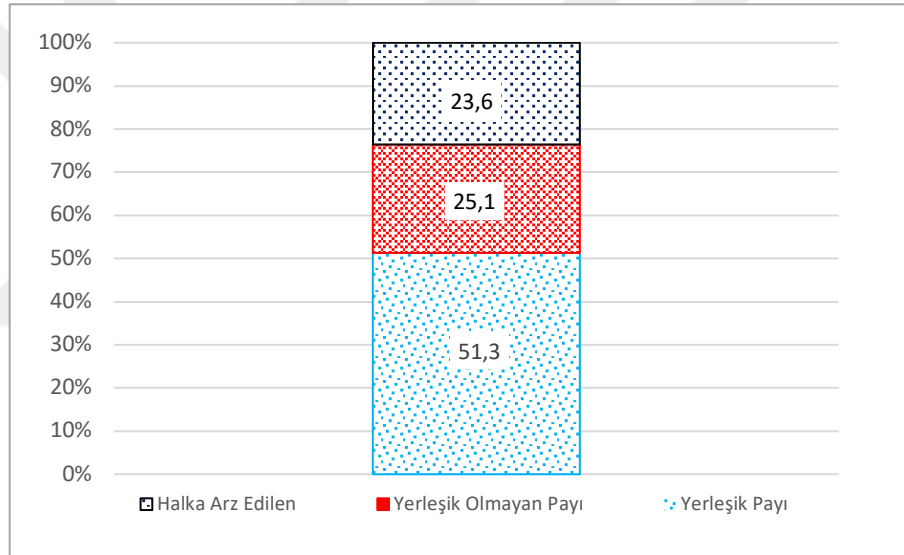
Çizelge 3.3 bize, 31 Aralık 2017 itibariyle, Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların %51,3’nün, yurtiçinde yerleşik kişilere, %25,1’nin ise yurtiçinde yerleşik olmayan yani yabancılara ait olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, kamu sermayeli bankaların %19,1’i ve özel sermayeli bankaların %31,7’si halka açıktır. Yabancı sermayeli bankaların ise halka açık sermaye oranı %23,3’dür.

2017 yılında %50 hissesi yurtdışında yerleşiklere ait mevduat banka sayısı toplamı 21’dir. Bunlardan 16’sı Türkiye’de kurulmuş yabancı sermayeli bankalardır. Bunlar; Alternatifbank A.Ş, Arap Türk Bankası A.Ş, Bank of China

Turkey A.Ş, Burgan Bank A.Ş, Citibank A.Ş, Denizbank A.Ş, Deutsche Bank A.Ş, HSBC Bank A.Ş, ICBC Turkey Bank A.Ş, ING Bank A.Ş, MUFG Bank Turkey A.Ş, Odea Bank A.Ş, QNB Finans Bank A.Ş, Rabobank A.Ş, Turkland Bank A.Ş, Türkiye Garanti Bankası A.Ş.'dir. 5 yabancı sermayeli banka ise Türkiye'de şube açmak suretiyle faaliyet göstermektedirler. Bunlar; Bank Mellat, Habib Bank Limited, Intesa Sanpaolo S.P.A., JPMorgan Chase Bank N.A., Societe Generale (SA) dır.

Sektörde faaliyet gösteren 13 Kalkınma ve yatırım bankasının 3'ü kamu, 6'sı özel ve 4'ü yabancı sermayelidir.

BİST'te işlem gören hisseler dahil edilmediğinde, bankacılık sektöründe yabancı sermayenin payı 2017 Aralık ayı itibariyle %25,1 dir.

Şekil 3.3: Bankacılık Sektöründe Sermaye Yapısı (Aralık 2017)

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Çizelge 3.4: 31 Aralık 2017 İtibariyle Türkiye’de Faaliyet Gösteren Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları ve Sektör Payları

	Sektör Payları		
	Toplam Aktifler	Toplam Krediler	Toplam Mevduat
Yabancı Sermayeli Bankalar	25,1	24,4	25,7
Alternatifbank A.Ş.	0,6	0,6	0,7
Arap Türk Bankası A.Ş.	0,2	0,1	0,2
Bank Mellat	0,0	0,0	0,0
Bank Of China Turkey A.Ş.*	0	0	0
Burgan Bank A.Ş.	0,5	0,6	0,5
Citibank A.Ş.	0,3	0,2	0,4
Denizbank A.Ş.	3,9	3,7	4,4
Deutsche Bank A.Ş.	0,1	0,1	0,1
Habib Bank Limited	0,0	0,0	0,0
HSBC Bank A.Ş.	0,8	0,7	1,0
ICBC Turkey Bank A.Ş.	0,4	0,4	0,2
ING Bank A.Ş.	1,7	1,9	1,6
Intesa Sanpaolo S.p.A.	0,3	0,4	0,3
JPMorgan Chase Bank N.A.	0,0	0,0	0,0
MUFG Bank Turkey A.Ş.	0,3	0,3	0,2
Odea Bank A.Ş.	1,1	1,1	1,4
QNB Finansbank A.Ş.	4,1	4,0	3,9
Rabobank A.Ş.	0,0	0,1	0,0
Société Générale (SA)	0,0	0,0	0,0
Turkland Bank A.Ş.	0,2	0,1	0,2
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	10,5	10,1	10,6

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

* Bank of China Turkey A.Ş., 18 Aralık 2017 tarihi itibariyle Türkiye Bankalar Birliği üyesi olup, henüz faaliyete geçmemiştir.

Sektör aktiflerinin %94’ü mevduat bankalarındadır. Bu aktifin %25.1’i yabancı sermayeli mevduat bankalarından oluşmaktadır. Mevduat bankaları içerisinde kredilerdeki yabancı banka payı %24.4 olarak gerçekleşirken, mevduat kaleminde yabancı bankaların payı %25.7 olmuştur.

Çizelge 3.5: 31 Aralık 2017 İtibariyle Türkiye’de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankalarının Ortaklık Yapıları

Banka	%			Aktif Dağılımı (Milyon TL)			
	Yerleşik	Yerleşik olmayan	Halka arz	Aktif Büyüklüğü	Yerleşik	Yerleşik Olmayan	Halka Açık
Ziraat Bankası A.Ş.	100	0	0	434,275	434,275	-	-
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	51.11	0	48.89	305,351	156,065	-	149,286
Vakıflar Bankası T.A.O.	74.78	0	25.22	270,572	202,333	-	68,238
Akbank T.A.Ş.	48.9	0	51.1	316,031	154,539	-	161,491
Anadolubank A.Ş.	100	0	0	15,111	15,111	-	-
Fibabanka A.Ş.	82.08	17.92	0	20,116	16,511	3,605	-
Şekerbank T.A.Ş. S	46.44	19.37	34.19	31,346	14,557	6,072	10,717
Turkish Bank A.Ş.	65.71	34.29	0	1,568	1,030	537	-
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	27.5	72.5	0	85,758	23,583	62,175	-
Türkiye İş Bankası A.Ş.	68.22	0	31.78	362,353	247,197	-	115,156
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	40.95	40.95	18.1	297,810	121,953	121,953	53,904
Alternatifbank A.Ş.	0	100	0	19,334	-	19,334	-
Arap Türk Bankası A.Ş.	36.01	63.99	0	5,064	1,824	3,240	-
Bank Mellat	0	100	0	1,013	-	1,013	-
Burgan Bank A.Ş.	0	100	0	16,807	-	16,807	-
Citibank A.Ş.	0	100	0	8,481	-	8,481	-
Denizbank A.Ş.	0	99.85	0.15	121,048	-	120,866	182
Deutsche Bank A.Ş.	0	100	0	3,042	-	3,042	-
Habib Bank Limited	0	100	0	182	-	182	-
HSBC Bank A.Ş.	0	100	0	24,628	-	24,628	-
ICBC Turkey Bank A.Ş.	0	92.84	7.16	12,888	-	11,965	923
ING Bank A.Ş.	0	100	0	52,882	-	52,882	-
Intesa Sanpaolo S.p.A.	0	100	0	10,588	-	10,588	-
JPMorgan Chase Bank N.A.	0	100	0	512	-	512	-
MUFG Bank Turkey A.Ş.	0	100	0	9,731	-	9,731	-
Odea Bank A.Ş.	0	100	0	33,104	-	33,104	-
QNB Finansbank A.Ş.	0	99.88	0.12	125,857	-	125,706	151
Rabobank A.Ş.	0	100	0	1,418	-	1,418	-
Société Générale (SA)	0	100	0	478	-	478	-
Turkland Bank A.Ş. T	0	100	0	4,875	-	4,875	-
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	0	49.85	50.15	325,232	-	162,128	163,104
				2,917,455	48%	27.60%	24.79%

Kaynak: Bankaların bağımsız raporları ve TBB, Bankalarımız 2017 kitabından faydalanılarak oluşturulmuştur.

**Bankanın %55 ortağı Teb Holding A.Ş 'nin %50 si BNP Paribas - Fortis Yatırım holding A.Ş dir. Bu oran dahil edilerek yabancı yatırımcı payı bulunmuştur.

**Banka'nın %81,9 oranındaki hissesi Koç Finansal Hizmetler'e (KFS) aittir. KFS, UniCredit ve Koç Grubu'nun eşit oranlı (%50-%50) bir ortaklığıdır. Bu oran dikkate alınarak yabancı yatırımcı payı bulunmuştur.

Yukarıdaki çizelge, Türkiye 'de faaliyet gösteren tüm mevduat bankalarının ortaklık yapısını ve toplam aktif büyüklüklerini göstermektedir. Buna göre; Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankalarının toplam aktiflerindeki yani,

tüm kısa ve uzun vadeli varlıkları, para piyasası alacakları, gerçek, tüzel ve kamu ya verilen kredileri, iştirak ve bağıli ortaklıkları ve maddi duran varlıklarındaki yabancı payı, %27,60 olarak bulunmaktadır. Toplam aktiflerdeki yerli payı %48, halka açık oran ise %24,7'dir. Halka açık olan %24,79 payın ne kadarlık kısmı yerli ne kadarlık kısmı yabancı sermayeye ait olduğu incelemeye dahil edilmemiştir. Halka açık kısmın tamamının yerli olamayacağı dikkate alındığında, Türkiye'de bankacılık sektöründe yabancıların payı aktiflerden aldığı pay %27,60'dan daha fazla olacaktır.

3.3.1.3 Yabancı bankaların bankacılık sektörü içindeki payı

Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı bankaların, Türk bankacılık sektörünün, aktifler, mevduat ve krediler kalemlerinden aldığı paylar aşağıdaki çizelgede yer almaktadır. Buna göre Türk bankacılık sektöründeki yabancı sermayeli mevduat bankalarının, sektörün toplam aktiflerinden aldığı pay %25,1 oranındadır. Yabancı sermayeli mevduat bankalarının sektörün toplam kredilerinden aldığı pay %24,4 olurken, sektörün toplam mevduatından ise %25,7 oranında pay almıştır.

2017 yıl sonu itibariyle toplam yabancı banka sayısı

21, şube sayısı ise 2809 dur. Yabancı bankaların sektörde istihdam ettiği personel sayısı 56.079 kişi ile sektördeki toplam çalışanların %28,9'u olmuştur.

Çizelge 3.6: 31 Aralık 2017 İtibariyle Türkiye Bankacılık Sektörünün Toplam Aktifleri İçerisinde Yabancı Sermayeli Banka Payı

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Mevduat Bankaları	94,3	94,5	95,2	95,5	95,7	95,9	96,4	96,8	96,6	96,8	96,6
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	32,6	30,9	30,1	29,7	29,5	28,9	29,4	31,0	31,3	29,4	29,2
Özel Sermayeli M. Bankaları	36,5	37,3	38,0	50,3	50,8	53,5	53,3	51,6	51,8	52,4	52,3
Tasarruf M. Sig. Fon. Devr. B.	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Yabancı Sermayeli Bankalar	25,1	26,2	26,9	15,4	15,3	13,4	13,6	14,1	13,5	14,8	15,0
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	5,7	5,5	4,8	4,5	4,3	4,1	3,6	3,2	3,4	3,2	3,4

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Çizelge 3.7: Türkiye Bankacılık Sektörünün Toplam Kredi ve Alacıklarda Yabancı Sermayeli Banka Payı

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Mevduat Bankaları	93,1	93,6	94,5	94,8	94,9	95,4	95,8	96,3	95,7	95,9	95,9
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	33,1	31,4	30,0	28,8	27,8	26,7	27,8	28,8	27,2	23,8	22,5
Özel Sermayeli M. Bankaları	35,5	36,9	38,0	50,8	51,8	54,3	54,0	51,5	51,6	54,5	54,6
Tasarruf M. Sig. Fon. Devr. B.	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Yabancı Sermayeli Bankalar	24,4	25,3	26,4	15,2	15,2	14,4	14,0	16,0	16,9	17,6	18,8
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	6,9	6,4	5,5	5,2	5,1	4,6	4,2	3,7	4,3	4,1	4,1

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Çizelge 3.8: Türkiye Bankacılık Sektörü Toplam Mevduatlarda Yabancı Sermayeli Banka Payı

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Mevduat Bankaları	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	35,9	34,0	33,5	33,0	34,3	34,6	34,4	37,1	36,9	35,6	35,8
Özel Sermayeli M. Bankaları	38,4	39,4	39,5	51,1	50,7	51,9	52,3	50,1	50,2	51,1	49,7
Tasarruf M. Sig. Fon. Devr. B.	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Yabancı Sermayeli Bankalar	25,7	26,6	26,9	15,9	14,9	13,5	13,3	12,7	12,9	13,3	14,4
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Çizelge 3.9: 31 Aralık 2017 İtibariyle Türkiye Bankacılık Sektörü , Banka, Şube ve Çalışan Sayıları

	Banka Sayısı	Şube Sayısı*	Personel Sayısı
Sektör Toplamı	47	10.550	193.504
Mevduat Bankaları	34	10.500	188.266
Kamu Sermayeli Bankalar	3	3.677	58.502
Özel Sermayeli Bankalar	9	4.013	73.460
Tas. Mevd. Sig. Fon. Devr. Bankalar	1	1	225
Yabancı Sermayeli Bankalar	21	2.809	56.079
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	50	5.238

*Yurtiçi ve yurtdışı şube sayıları toplamından oluşmaktadır

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Çizelge 3.10: Türkiye Bankacılık Sektörü Şube Sayısı- Yabancı Sermayeli Banka Payı

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	10.550	10.781	11.193	11.223	11.021	10.234	9.834	9.465	9.027	8.790	7.618
Mevduat Bankaları	10.500	10.740	11.151	11.182	10.981	10.192	9.792	9.423	8.983	8.741	7.570
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	3.677	3.702	3.681	3.500	3.397	3.079	2.909	2.744	2.530	2.416	2.203
Özel Sermayeli M. Bankaları	4.013	4.132	4.299	5.455	5.339	5.100	4.944	4.582	4.390	4.290	3.625
Tasarruf M. Sig. Fon. Devr. B.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Yabancı Sermayeli Bankalar	2.809	2.905	3.170	2.226	2.244	2.012	1.938	2.096	2.062	2.034	1.741
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	50	41	42	41	40	42	42	42	44	49	48

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Çizelge 3.11: Türkiye Bankacılık Sektörü Tolam Personel Sayısı Yabancı Sermayeli Banka Payı

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	193.504	196.699	201.205	200.886	197.465	186.098	181.418	178.503	172.402	171.59	158.53
Mevduat Bankaları	188.266	191.363	195.839	195.363	192.219	181.197	176.576	173.133	167.063	166.32	153.21
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	58.502	57.586	58.211	55.851	54.466	51.587	50.239	47.235	44.856	43.333	41.056
Özel Sermayeli M. Bankaları	73.460	73.742	74.756	95.839	93.365	90.612	89.047	83.633	82.270	82.158	75.124
Tasarruf M. Sig. Fon. Devr. B.	225,0	231	225	227	229	226	243	252	261	267	325
Yabancı Sermayeli Bankalar	56.079	59.804	62.647	43.446	44.159	38.772	37.047	42.013	39.676	40.567	36.707
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	5.238	5.336	5.366	5.523	5.246	4.901	4.842	5.370	5.339	5.273	5.322

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

4. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE MALİ RASYOLAR

4.1 Rasyoların Tanımı ve Bankacılık Sektöründe Mali Rasyoların İncelenmesi

Bankaların mali performansı değerlendirilirken, finansal durumu, karlılığı ve verimliliği gibi sorulara cevap olarak rasyolar (oranlar) önemli ölçüde kullanılmaktadır. Rasyo, finansal tablolarda yer alan iki kalem arasındaki ilişkinin basit aritmetik ifadesi olarak tanımlanmaktadır. Mali tablolar üzerinde bulunan farklı kalemler ile çok sayıda rasyo hesaplanabilir. Ancak bankanın yükümlülüklerini yerine getirip getirmeme gücü, finansal yapısı, sermaye yeterliliği, büyüme hızı, kaynak yaratma gücü ve taşıdığı riskler ile ilgili konuları aydınlatacak rasyoların hesaplanması az sayıda ancak daha anlamlı olmaktadır (Akgüç, 2012).

Rasyo analizi yaygın olarak kullanılmakla birlikte bu analiz tekniğinin de diğer tekniklerde olduğu gibi eksi ve artıları bulunmaktadır (Akgüç, 2012).

Rasyoların hesaplanması bir pay ve bir paydadan oluşan rasyonun tek bir ifadeye indirgenmesi demektir. Bu nedenle, rasyolar incelenirken hem pay hem de paydanın değişimleri ve bu değişimlerin hızı incelenmelidir.

Rasyo analizi farklı dönemleri karşılaştırarak doğrudan bankanın performansı ve performansının trendini ölçülemektedir. Rasyolar ile ortaya çıkan sonucun nedenleri ve bu nedenlerin kaynaklarını açıklayamaz. Analistin gelişmeleri nedenleri ile araştırarak ortaya koyması gerekir.

Rasyolar, bir bankanın başarısızlığa ya da negatif yönde ilerleyen gelişmelere erken uyarı sinyali olarak yararlanabileceği göstergelerdir.

Rasyo analizi ancak doğru olarak kaydedilen muhasebe kayıtları ile sağlıklı sonuçlar göstermektedir. Muhasebe kayıtları gerçeği yansıtmıyor, yanıltıcı ya da çarpıtılmış olarak tutulmuş ise rasyo analizinin sonuçları anlamlı olmayacaktır.

Rasyo analizi ile bir bankanın mali performansını ölçmek tek başına yeterli olmadığından, gelişmeleri farklı yönlerini ortaya koyarak, makro ölçekte ve sektörel açılardan değerlendirmek doğru olacaktır.

Rasyolar, konusuna göre belli başlıklar altında toplanabilir. Banka performansının ölçülmesinde kullanılan rasyolar şu şekilde bölümlendirilebilir (Akgüç, 2012, s. 457).

- Özkaynak yeterliliğini ölçen oranlar
- Likidite riskini ölçen oranlar
- Varlık yapısı ve kalitesini gösteren oranlar
- Bilançonun para cinsleri itibariyle yapısı ve döviz pozisyon oranları
- Karlılığın değerlendirilmesine ilişkin karlılık oranları
- Verimlilik göstergesi faaliyet- aktivite- oranları

Bahsedilen bu rasyolar tüm ayrımlarda olduğu gibi öznedir. Nitekim Türkiye Bankalar Birliği rasyoları şu şekilde bölümlendirmiştir; Sermaye Yeterliliği, Bilanço Yapısı, Aktif Kalitesi, Likidite, Karlılık, Faaliyet Rasyoları, Şube Rasyoları ve Gelir-Gider Yapısı (Akgüç, 2012).

Çalışmada; Sermaye yeterlilik rasyosu (standart sermaye rasyosu), bilanço yapısını gösteren: YP aktifler/toplam aktifler rasyosu, YP aktifler/YP pasifler ve toplam mevduat/toplam aktifler rasyoları, aktif kalitesi rasyolarından: finansal varlıklar(net)/toplam aktifler rasyosu, toplam kredi ve alacaklar /toplam aktifler rasyosu ve takip krediler(net)/toplam krediler rasyoları, likidite rasyolarından: likit aktifler/toplam aktifler ve likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler rasyoları, karlılık rasyolarından: aktif karlılığı ve özkaynak karlılığı rasyoları, gelir-gider rasyolarından toplam gelir/toplam gider rasyosu ve son olarak şube rasyoları: şube başına toplam aktif, toplam kredi, toplam mevduat, personel ve kar rasyoları olmak üzere toplam 17 rasyo incelenmiştir.

4.1.1 Sermaye yeterlilik rasyosu

Bankacılık sektörü; temel fonksiyonu gereğince, kişi ve kurumlara ihtiyaçları doğrultusunda finansal aracılık hizmetleri gerçekleştirmektedir. Bankalarda ürünlerin çeşitlenmesi, teknolojinin hızla gelişmesi sektörün yapısında

değişikliklere sebep olduğu gibi risklerinde farklılaşmasına sebep olmaktadır. Bankaların başarısı, bu riskleri yönetebilmeleri ile doğru orantılıdır. Bu noktada banka sermaye yapılarının yeterli düzeyde olmaması, geçmişte olduğu gibi kriz dönemlerinde risklerini yönetemelerinin temel sebebi olarak görülmüştür. (Hazar, Babuşçu, Tekindal, & Köksal, 2018). Basel Komitesi tarafından 1980’li yıllardan itibaren sürdürülen çalışmalar BASEL I uygulamaları ile başlamış, takip eden süreçte BASEL II ve küresel kriz akabinde BASEL III düzenlemeleri ile devam etmiştir. Her bir düzenlemede sermaye yeterliliğini doğru ölçmek amaçlanmış, sonuç olarak çalışmanın başında sadece kredi riski olarak algılanmakta iken, BASEL II ile operasyonel risklerin ölçümü de dikkate alınmaya başlanmış, BASEL III ile de çekirdek sermaye ön plana çıkartılarak sermaye yeterliliği rasyosuna destek olacak kavramlar ortaya çıkmıştır (Hazar, Babuşçu, Tekindal, & Köksal, 2018).

Bankacılık Kanuna göre ‘maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı bankaların yeterli kaynak bulundurması’ sermaye yeterliliğini ifade eder. Bankalar, BDDK tarafından düzenlenecek yönetmelikle öngörülen usul ve esaslara göre yüzde sekiz oranından az olmamak üzere belirlenecek sermaye yeterliliği oranını hesaplamak, tutturmak, idame ettirmek ve raporlamak zorundadır.’’

BDDK, yasal yetkiye dayanarak yayımladığı yönetmeliğe göre⁴ standart sermaye yeterlilik rasyosu aşağıdaki şekilde formüle edilmektedir.

$$SYR = \frac{\text{Özkaynak}}{KRET + PRET + ORET} > \%8$$

SYR minimum %8 olarak uygulanmaktadır. Ancak BDDK’nın şube açmak isteyen bankalar için uyguladığı SYR %12’dir. Özellikle son yıllarda BDDK bazı dönemlerde zorunlu olarak, bazı dönemlerde ise tavsiye yolu ile banka karlarının özkaynaklara dahil edilmesi, özkaynakların arttırılmasını sağlamaktadır (Hazar, Babuşçu, Tekindal, & Köksal, 2018).

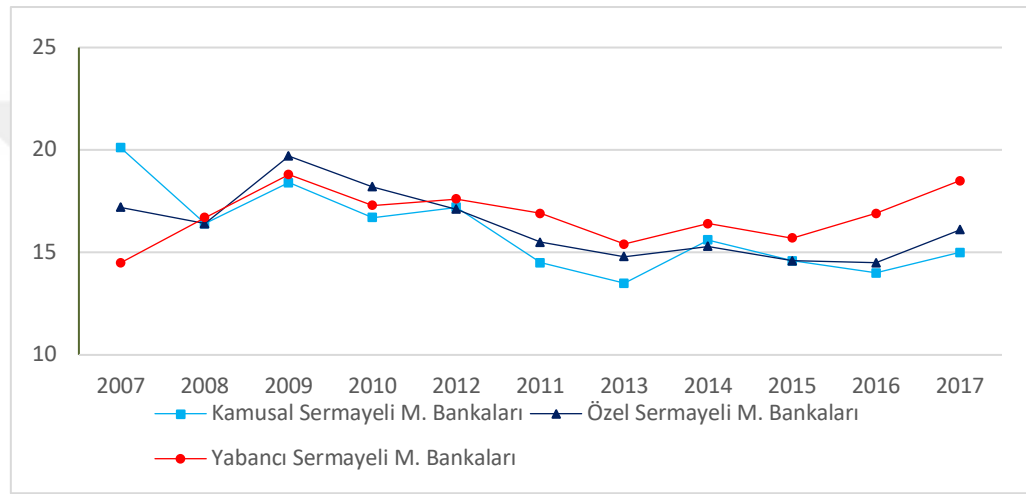
⁴ Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun ‘Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik’’ 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır; yönetmelik 10 Ekim 2007 tarih ve 26663 sayılı ve 27 Mart 2008 tarih ve 268824 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmelikte değişiklik yapılmasına dair yönetmeliklerle değiştirilmiştir.

⁵ KRET: Kredi riskine esas tutar, PRET: Piyasa riskine esas tutar, ORET: Operasyonel riske esas tutar

Çizelge 4.1: Türkiye Bankacılık Sektörü Sermaye Yeterlilik Rasyosu (2007-2017)

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	16,8	15,5	15,6	16,4	15,4	18,1	16,7	19,2	20,9	18,1	19,1
Mevduat Bankaları	16,4	15,1	15,0	15,7	14,6	17,2	15,5	17,7	19,3	16,5	17,4
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	15,0	14,0	14,6	15,6	13,5	17,2	14,5	16,7	18,4	16,4	20,1
Özel Sermayeli M. Bankaları	16,1	14,5	14,6	15,3	14,8	17,1	15,5	18,2	19,7	16,4	17,2
Yabancı Sermayeli Bankalar	18,5	16,9	15,7	16,4	15,4	17,6	16,9	17,3	18,8	16,7	14,5

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Şekil 4.1: Türkiye Bankacılık Sektörü Sermaye Yeterlilik Rasyosu

Çizelge 4.1’de Türk bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik rasyoları yer almaktadır. Yıllar itibariyle sermaye yeterlilik rasyosunun yönetmelikte aranan %8 oranının üzerinde seyrettiği görülmektedir. Bu çizelgede yabancı sermayeli bankaların sermaye yeterlilik rasyosu, 2007- 2017 yıllarını kapsayan on yıllık dönem incelendiğinde, 2011 yılından önce, sektörün altında, 2011 yılından sonra ise mevduat bankaları içerisinde kamu ve özel sermayeli banka rasyolarının üzerinde seyrettiği görülmektedir. BDDK’nın özellikle 2005 yılından itibaren artan yabancı ilgisi ile el değiştiren bankaların sermayelerini güçlendirmeleri yönünde tavsiye ve telkinlerde bulunması, el değiştiren bankaların yeni ortaklarının, sermaye takviyesi ile bu bankalarda yüksek özkaynak seviyelerine ulaşılmaktadır. Bunların katkıları ile sonuç, SYR’nun yükselmesi ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının sektörün SYR’na olumlu etkisi olmaktadır.

4.1.2 Likidite rasyoları

Likidite rasyoları, bankaların kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirip getirememeye kabiliyetini ölçen önemli rasyolardır. Likidite rasyoları bankaların likit değerlerinin toplam aktif içerisindeki yerinin ölçülmesi, bankalar için en önemli kaynağı olan mevduatın toplam likit değerlere oranı, likit değerlerin kısa vadeli banka yükümlülüklerini karşılama rasyosu ve likidite yeterlilik rasyosu gibi göstergeleri hesaplamaktadır. Likit değerler tanım itibarıyla çok hızlı bir şekilde elden çıkartılarak nakde dönülen değerleri ifade etmektedir.

Likit değerler iki gruba ayrılmaktadır. Mevduatlar, Merkez Bankası, bankalar, diğer mali kuruluşlar ve para piyasalarından alacaklar, birinci derece likit değerleri ifade etmektedir. İkinci derece likit değerler ise alım-satım amaçlı menkul değerler ile satılmaya hazır menkul değerlerden oluşmaktadır (Akgüç, 2012).

Likit aktifler, TBB ye göre şu şekilde alınmıştır.

Likit Aktifler = Nakit Değerler ve TCMB + Gerçeğe Uygun Değer Farkı K/Z Yansıtılan FV⁶ (net) + Bankalar ve Diğer Mali Kuruluşlar (2007'den sonra "Bankalar" olarak değişmiştir) + Para Piyasalarından Alacaklar + Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (net)

Çalışmada likidite rasyolarından; Likit Aktifler / Toplam Aktifler ve Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler rasyoları incelenmiştir.

4.1.2.1 Likit aktifler / toplam aktifler rasyosu

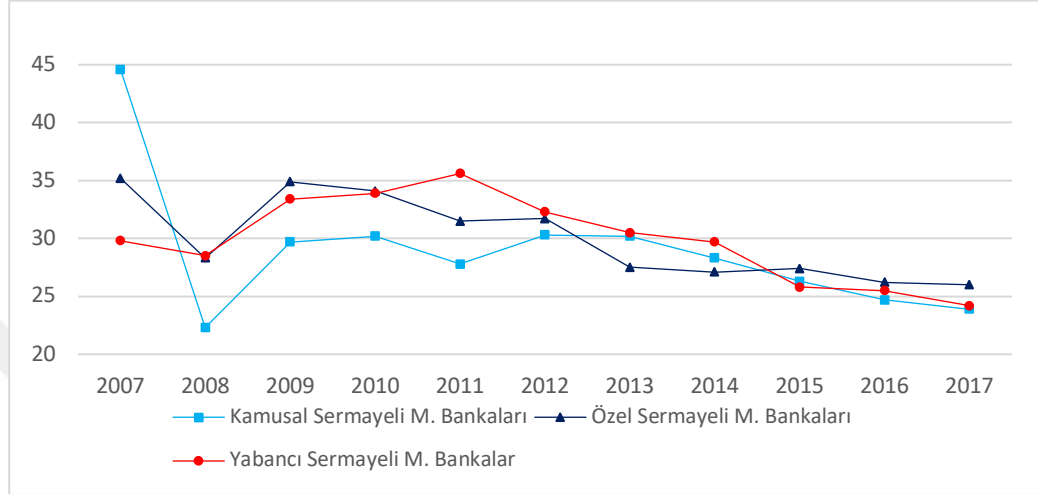
Çizelge 4.2: Likit Aktifler / Toplam Aktifler Rasyosu (2007-2017) %

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	24,3	25,1	26,3	27,6	28,5	31,3	30,9	32,8	33,0	26,6	37,1
Mevduat Bankaları	24,8	25,5	26,6	27,9	28,8	31,4	31,0	32,9	33,1	26,6	37,3
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	23,9	24,7	26,3	28,3	30,2	30,3	27,8	30,2	29,7	22,3	44,6
Özel Sermayeli M. Bankaları	26,0	26,2	27,4	27,1	27,5	31,7	31,5	34,1	34,9	28,3	35,2
Yabancı Sermayeli Bankalar	24,2	25,5	25,8	29,7	30,5	32,3	35,6	33,9	33,4	28,5	29,8

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

⁶ Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar

Yukarıdaki çizelge incelendiğinde, 2007, 2015 ve 2017 hariç diğer yıllarda, yabancı sermayeli mevduat bankalarına ait likidite rasyolarının, Türk bankacılık sistemi rasyolarının üzerinde bir oranda gerçekleştiği görülmektedir. Dolayısıyla yabancı sermayeli bankalarının sisteme dahil olması ile sektörün likidite rasyosu ilgili dönemler için artmaktadır denilebilir.

Şekil 4.2: Türkiye Bankacılık Sektörü Likidite Rasyo Gelişimi

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

4.1.2.2 Likit aktifler / kısa vadeli yükümlülükler rasyosu

Bu rasyo, bankaların kısa vadeli borçlarını karşılayacak likidite seviyesini göstermesi açısından önemli bir rasyodur. Rasyonun yüksek olması bankanın kısa vadeli yükümlülüklerini karşılamakta sıkıntı yaşamayacağı ve bu yükümlülüklerini hızlı bir şekilde yerine getirebileceğine işaret ederken rasyonun çok düşük çıkması tersi bir durumu anlatmaktadır. Buna göre aşağıdaki çizelge incelendiğinde on yıllık dönemin sekiz yılında, yabancı sermayeli mevduat bankaları, likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler rasyosu, kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarının, dolayısıyla mevduat bankaları ortalamalarının ve son olarak Türk bankacılık sektör ortalamalarının üzerinde gerçekleşmiştir. Ortalamanın altına düştüğü 2007 yılında kamu sermayeli mevduat bankalarına ait ilgili rasyonun, diğer bankalara göre çok yüksek olduğu ve ortalamayı yükselttiği görülürken, yabancı sermayeli mevduat bankalarının ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Yabancı sermayeli mevduat banka rasyonun düşük gerçekleştiği diğer bir yıl olan 2017’de ise kamu sermayeli

bankaları likit aktiflerinin, kısa vadeli yükümlülüklerine oranı, on yıllık dönemin ikinci en düşük (en düşük rasyo %35,5 ile global kriz dönemi olan 2008 yılında gerçekleşmiştir) seviyesindedir. 2017 yılında, yabancı sermayeli mevduat bankalarının likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler rasyosu ise %44,2 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı sermayeli bankalar likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler rasyosu on yıllık dönem itibariyle genel olarak sektör ortalamasını yükselterek olumlu katkı sağlamıştır.

Çizelge 4.3: Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler Rasyosu (2007-2017)
%

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	44,8	47,4	50,6	52,9	54,1	56,6	53,4	54,7	54,3	44,5	62,4
Mevduat Bankaları	43,9	46,1	49,5	51,8	53,2	55,3	52,2	53,5	53,0	43,3	61,2
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	40,5	42,0	45,9	48,8	51,8	50,4	41,3	45,1	44,8	35,5	73,0
Özel Sermayeli M. Bankaları	46,8	48,1	51,8	52,7	52,9	57,1	54,9	56,9	56,7	45,6	57,4
Yabancı Sermayeli M. Bankaları	44,2	48,2	50,4	54,3	56,5	59,2	71,4	61,7	59,1	50,8	50,5

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

4.1.3 Aktif kalitesini gösteren rasyolar

Banka varlıklarının yani aktifteki alacak kalemlerinin yapısı ve kalitesi hakkında bilgi veren rasyolardır. Bu rasyolar ile finansal varlıkların, kredilerin ve duran varlıkların toplam aktif içindeki yeri, sorunlu kredilerin toplam kredi ve alacaklara oranı gibi önemli göstergelere erişilir.

Çalışmada, aktif kalitesini gösteren rasyolardan; toplam krediler ve alacaklar /toplam aktifler rasyosu, finansal varlıklar (net)/toplam aktifler rasyosu ve takipteki krediler (net)/toplam krediler ve alacaklar rasyosu incelenmiştir.

4.1.3.1 Toplam krediler ve alacaklar / toplam aktifler rasyosu

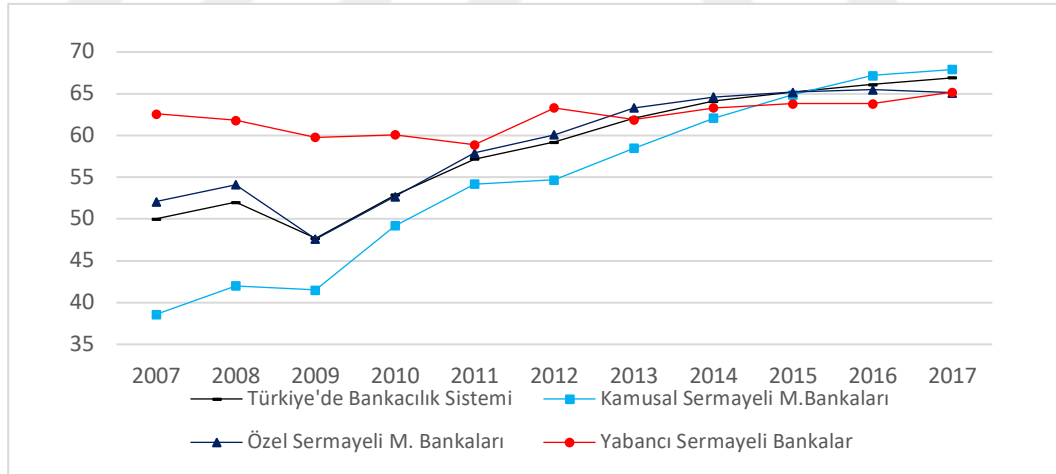
Bankanın ana ürünü ve çıktısı (output) ve başlıca gelir kaynağı krediler olduğu için krediler ve alacakların toplam aktiflere oranı varlık yapısı ve kalitesi incelenirken dikkate alınan ölçülerin başında gelir.

Çizelge 4.4: Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler Rasyosu (2007-2017)

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	66,9	66,1	65,2	64,1	62,1	59,2	57,2	52,9	47,7	52,0	50,0
Mevduat Bankaları	66,1	65,5	64,7	63,5	61,5	58,9	56,9	52,6	47,3	51,5	49,6
Kamusal Sermayeli M.Bankaları	67,9	67,2	64,9	62,1	58,5	54,7	54,2	49,2	41,5	42,0	38,6
Özel Sermayeli M. Bankaları	65,1	65,5	65,2	64,6	63,3	60,1	57,9	52,7	47,6	54,1	52,1
Yabancı Sermayeli Bankalar	65,2	63,8	63,8	63,3	61,9	63,3	58,9	60,1	59,8	61,8	62,6

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Oranlara ilişkin genel ölçüler tartışılabilir olmakla birlikte Kredi/Varlıklar toplam oranının %50'nin altına düşmemesi, %65'i de aşmamasının uygun olacağı söylenebilir. %50'nin altında bir oran bankanın temel işlevi olan kredi kullandırmalarını yeterince yerine getiremediği; %65'in üzerinde bir oran ise likidite sorunu yaşama ihtimali olduğunu gösterebilir (Akgüç, 2012, s. 521). Nitekim günümüzde bankaların kredi/varlıklar oranı %65'in üzerinde seyretmekte ve bu durumun sağlıklı olmadığını gösteren direkt bir tespit bulunmamaktadır.

Şekil 4.3: Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler Rasyo Gelişimi

Yabancı sermayeli bankaların 2007- 2017 yıllarına ait aktif kalitesi oranlarından, kredi ve alacakların toplam aktiflere oranı incelendiğinde; Yabancı banka rasyo ortalaması, 2013 yılına kadar sektörün üzerinde, 2013 yılından itibaren 2017 yılına kadar ise sektörün altında seyretmiştir. 2017 yılına gelindiğinde, özel sermayeli mevduat bankalarının üzerinde ancak yine sektörün altında bir performans sergilemiştir. 2013 yılında faaliyette olan 17 yabancı

bankanın kredi ve alacaklar/ toplam aktifler rasyolarına bakıldığında bunlardan; Alternatifbank A.Ş., Citibank A.Ş., HSBC Bank A.Ş., ve Société Générale (SA)' da düşüş tespit edilmiştir. Bu bankalardan aktif büyüklüğü sebebiyle rasyolara etkisi daha fazla olan Alternatifbank A.Ş.'nin 2013 yılı içerisinde Katar'lı finans grubu The Commercial Bank'a hisselerinin %75'nin satışı gerçekleşmiştir. İlgili rasyosunda düşüş; bankanın satış süreci, yeni sermaye sahiplerinin adaptasyonu, kredi kullanımlarında temkinli davranılması gibi etmenlerden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak %50-%65 aralığı referans alındığında yabancı sermayeli bankaların Toplam Krediler ve Alacaklar/Toplam Aktifler rasyosunun sağlıklı olduğu söylenebilir. Bu anlamda yabancı sermayeli mevduat bankaları ilgili rasyoları, sektör ortalamasına da pozitif etki etmektedir.

4.1.3.2 Finansal varlıklar (net) / toplam aktifler rasyosu

Finansal varlıkların, toplam aktif içindeki payını gösteren bu rasyo ile bankanın gelir sağlamadaki istikrarı ve bankanın nakde dönebilme kabiliyeti analiz edilebilmektedir. Finansal varlıklar şu kalemlerden oluşmaktadır: Finansal Varlıklar (net) = Gerçeğe Uygun değer Farkı K/Z'a Yansıtılan Finansal Varlıklar (net) + Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (net)+ Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar (net) + Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Varlıklar (TBB, 2018).

Çizelge 4.5: Finansal Varlıklar (Net) / Toplam Aktifler Rasyosu (2007-2017)

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	14,5	15,2	16,0	17,3	18,8	22,7	26,1	32,1	35,2	29,4	31,3
Mevduat Bankaları	15,2	15,7	16,5	17,8	19,4	23,1	26,6	32,7	36,0	30,1	31,9
Kamusal Sermayeli M.Bankaları	15,2	16,2	17,6	20,5	23,5	28,4	33,3	38,5	44,3	42,5	44,9
Özel Sermayeli M. Bankaları	16,3	16,1	16,9	17,9	18,5	22,3	25,1	32,6	34,6	26,3	28,5
Yabancı Sermayeli Bankalar	13,4	14,5	14,6	11,9	14,0	14,8	18,1	20,4	21,6	18,7	18,9

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

On yıllık dönem incelendiğinde, özellikle kamu sermayeli mevduat bankalarının finansal varlıklar (net) / toplam aktifler oranının %66 oranında gerilediği, özel sermayeli bankalara bakıldığında ise %43'e yakın bir gerileme olduğu görülmektedir. Diğer yandan yabancı sermayeli mevduat bankalarına ait rasyo

seyri sektörün altında gerçekleşmekle birlikte dramatik düşüşlerin olmadığı, sektör ortalamasına göre daha stabil davrandığı görünmektedir. Bu bağlamda yabancı sermayeli mevduat bankalarının finansal varlıklar (net) / toplam aktifler rasyosunun istikrarlı olduğu ve sektöre olumlu katkı sağladığı söylenebilir.

4.1.3.3 Takipteki krediler (net) / toplam krediler ve alacaklar rasyosu

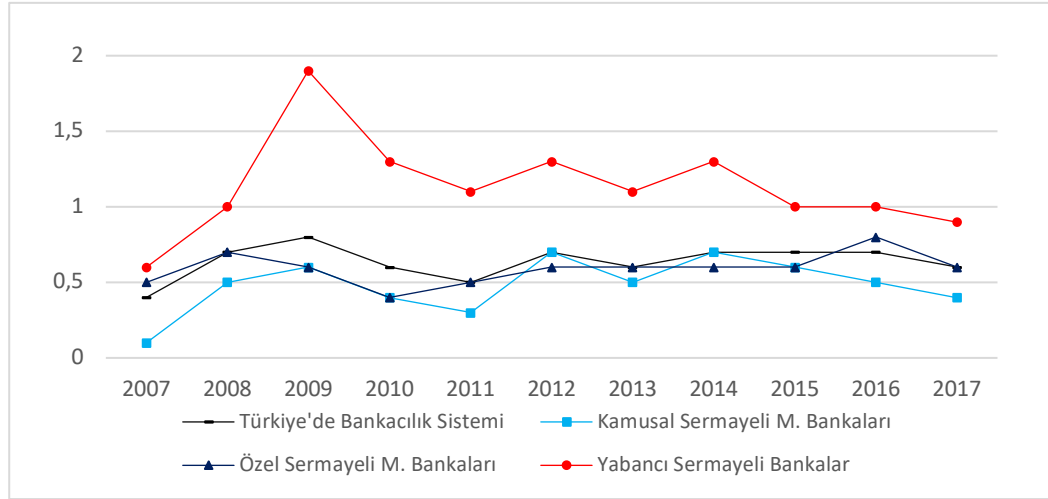
Diğer önemli bir gösterge olan; takipte bulunan kredilerin toplam kredi ve alacaklara olan oranında, yabancı sermayeli bankaların takip oranlarının sektörün üzerinde seyrettiği görülmektedir. Türkiye bankacılık sektörüne giriş yapan yabancı sermayeli mevduat bankaları, sektörden pay alabilmek amacıyla, görece riskli sektör ve kurumları kredilendirmiş, bunun sonucu olarak büyümekte olan ülke kırılganlığına, global krizlerde eklendiğinde, bankalar açısından sonuç sorunlu krediler olmuştur. Dolayısıyla 2008 yılında yaşanan global krizin etkilerinin hissedildiği 2009 yılından itibaren, yabancı sermayeli mevduat bankalarının zaman zaman sektör ortalamasının iki katına kadar çıkan sorunlu kredi rasyosuna sahip olduğu görülmektedir. Diğer mevduat banka gruplarında, 2007-2017 yılları içerisinde takipteki kredilerinin toplam kredilere oranı ise ekonomik olumsuzluklardan etkilenmekle birlikte daha istikrarlı olmuştur.

Çizelge 4.6: Takipteki Krediler (net) / Toplam Krediler ve Alacaklar Rasyosu (2007-2017)

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,5	0,6	0,8	0,7	0,4
Mevduat Bankaları	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,5	0,6	0,9	0,7	0,4
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	0,4	0,5	0,6	0,7	0,5	0,7	0,3	0,4	0,6	0,5	0,1
Özel Sermayeli M. Bankaları	0,6	0,8	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,4	0,6	0,7	0,5
Yabancı Sermayeli Bankalar	0,9	1,0	1,0	1,3	1,1	1,3	1,1	1,3	1,9	1,0	0,6

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Sonuç itibariyle yabancı sermayeli mevduat bankalarının takipte bulunan kredilerin toplam kredi ve alacaklara olan oranında sektöre etkisi negatif olmaktadır.

Şekil 4.4: Takipteki Krediler (net) / Toplam Krediler ve Alacaklar Rasyosu Gelişimi

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

4.1.4 Bilanço yapısı rasyoları

4.1.4.1 Toplam mevduat / toplam aktifler rasyosu

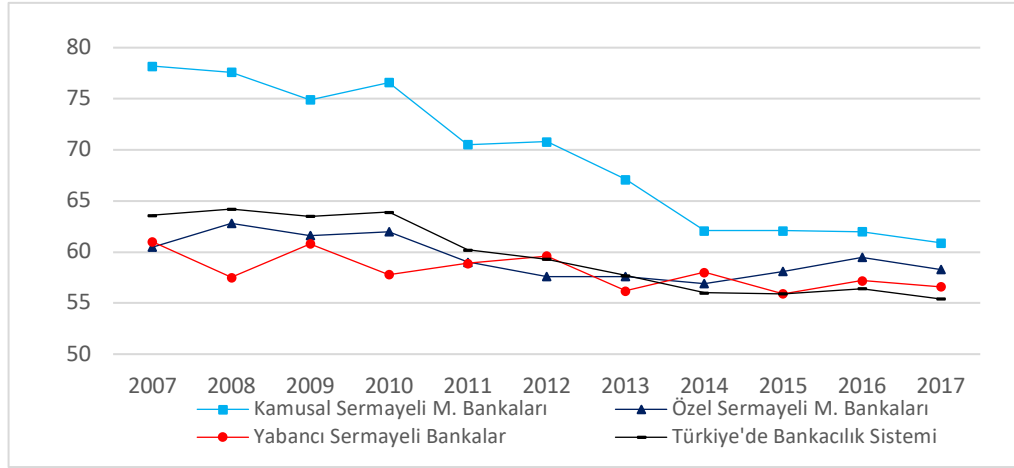
Toplam mevduatlar/toplam aktifler rasyosu; bankanın kaynaklarından olan mevduatlarının, aktiflerinin ne kadarlık kısmını karşıladığını gösteren rasyodur.

Çizelge 4.7: Toplam Mevduat / Toplam Aktifler Rasyosu (2007-2017)

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	55.4	56.4	55.9	56.0	57.7	59.3	60.2	63.9	63.5	64.2	63.6
Mevduat Bankaları	58.7	59.6	58.7	58.6	60.3	61.8	62.5	66.0	65.7	66.4	65.8
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	60.9	62.0	62.1	62.1	67.1	70.8	70.5	76.6	74.9	77.6	78.2
Özel Sermayeli M. Bankaları	58.3	59.5	58.1	56.9	57.6	57.6	59.0	62.0	61.6	62.8	60.5
Yabancı Sermayeli Bankalar	56.6	57.2	55.9	58.0	56.2	59.6	58.9	57.8	60.8	57.5	61.0

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Bu rasyo gelişimi incelendiğinde, yabancı sermayeli mevduat banka rasyosunun 2011 yılına kadar sektörün altında seyrettiği görülmektedir. 2012 yılında sektörün üzerinde, 2013 yılında sektörün altına gerçekleşen rasyoda düşüş yine Alternatifbank A. Ş'den kaynaklı olup buna ek olarak A&T Bank A.Ş ve Citibank A. Ş'de de düşüşler söz konusudur. 2014 yılı itibariyle rasyoda sektörün üzerinde bir seyir gözlenmektedir.

Şekil 4.5: Toplam Mevduat / Toplam Aktifler Rasyosu Gelişimi

4.1.4.2 YP Aktifler / Toplam Aktifler Rasyosu

Aşağıdaki çizelgede bankalar yabancı para varlıklarının, toplam varlıkları içindeki payı gösterilmektedir. Buna göre Türkiye’de bankacılık sistemindeki aktiflerin %39’u yabancı para kaynaklardan oluşmaktadır. Bu rasyo tek başına bankanın yabancı para pozisyonu hakkında yeterli bilgi vermeyecektir. Bu nedenle bankanın topladığı yabancı para mevduat ve temin edilen kaynakların (yurtiçi ve/veya yurtdışı), yine bankanın yabancı para borçları içindeki payı başka bir ifadeyle; banka, yabancı para varlığının yabancı para borcunu karşılama oranı önemli bir göstergedir. Bu rasyonun yüksek olması banka için negatif bir durumu işaret etmektedir. Rasyonun düşük çıkması ise banka lehine yani pozitif bir durum olmaktadır. Yabancı sermayeli mevduat bankalarının yabancı para aktifler/toplam aktifler rasyosu incelenen on yıllık süreçte Türk bankacılık sektörünün altında seyretmektedir. Bu nedenle etkisi olumlu olmaktadır.

Çizelge 4.8: Türkiye Bankacılık Sektörü YP Aktifler / Toplam Aktifler Rasyosu (2007-2017)

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	39,0	40,5	38,8	35,2	34,7	30,7	30,7	26,1	27,2	31,0	28,8
Mevduat Bankaları	37,3	39,1	37,9	34,5	34,1	30,2	30,5	26,0	27,1	31,1	29,0
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	34,3	36,5	34,9	31,7	31,6	26,8	24,7	20,2	21,4	23,4	19,8
Özel Sermayeli M. Bankaları	38,9	40,8	39,7	37,7	37,4	34,1	35,6	31,3	32,3	37,4	35,4
Yabancı Sermayeli Bankalar	38,9	39,7	38,6	29,1	28,0	22,4	23,0	19,1	20,5	23,9	24,7

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

4.1.4.3 YP Aktifler / YP Pasifler

Bankaların yabancı para aktiflerinin yabancı para pasiflerine bölünmesi ile ortaya çıkan rasyoların yer aldığı çizelge aşağıdaki gibidir. Yabancı sermayeli mevduat bankalarına ait rasyoların, sektör ortalamasının altında gerçekleşmesinin nedeni, yabancı sermayeli olması avantajı ile yabancı para kaynak bulmaya, mevduat toplamaya, borçlanmaya ve sermaye arttırımına, kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarına göre daha fazla imkânı olmasıdır. Sonuç olarak yabancı sermayeli mevduat bankalarının YP Aktifler/YP Pasifler rasyosu sektörün rasyolarını aşağı çekerek olumlu etki etmektedir.

Çizelge 4.9: Türkiye Bankacılık Sektörü YP Aktifler / YP Pasifler Rasyosu (2007-2017)

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	83,1	88,6	85,7	84,0	84,3	86,9	85,5	85,5	85,8	88,8	86,5
Mevduat Bankaları	82,2	88,2	85,3	83,7	84,0	86,9	85,5	85,3	85,7	89,1	86,7
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	94,0	101,3	96,3	94,6	94,5	95,1	97,9	94,1	96,0	95,9	92,4
Özel Sermayeli M. Bankaları	78,5	86,2	84,3	84,5	84,7	89,0	87,2	91,5	90,6	96,9	92,1
Yabancı Sermayeli Bankalar	76,4	79,5	77,6	65,1	65,6	63,5	60,6	52,6	53,9	56,3	62,5

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

4.1.5 Karlılığın değerlendirilmesine ilişkin karlılık oranları

Bankaların faaliyetlerini sağlıklı ve istikrarlı bir biçimde sürdürebilmelerine esas teşkil, diğer kurumlarda da olduğu gibi işletmenin kar elde etmesi olmaktadır. Bu nedenle karlılık rasyoları önemli birer gösterge olmaktadır. Zira bu rasyolara banka sermayedarlarının, faaliyetlerinin ve yatırdıkları sermayenin getirisinin ölçülmesinde dikkate alınmaktadır. Karlılık rasyoları incelemesinde iki rasyo dikkate alınmıştır: 'Aktif Karlılık Rasyosu' ve 'Özkaynak Karlılık Rasyosu'. Karlılık rasyoları incelendiğinde 2012 yılından 2015 yılına kadar ciddi bir azalış görülmektedir. Bu azalış temelde yabancı sermayeli mevduat bankalarının aktif kalitesinin bozulmasından kaynaklanmaktadır (BDDK, 2018). 2015 yılından itibaren ise yabancı sermayeli mevduat bankalarının aktif ve özkaynak kar rasyolarının iyileştiği görülmektedir.

4.1.5.1 Aktif karlılık (ROA) rasyosu

Aktif karlılık rasyosu isminden de anlaşıldığı üzere bankanın aktiflerini verimli kullanıp kullanmadığını gösteren rasyodur. Net Kar / Toplam aktifler formülü ile hesaplanmaktadır. Faiz gelirlerinin yüksek olduğu ülkemizde bu rasyo %1'in üzerinde gerçekleşmektedir.

İlgili rasyoların son yıllarda zaman zaman özel sermayeli mevduat bankalarının rasyolarının üzerine çıkmış olsada, incelenen dönemlerde genelde sektör kar rasyolarının altında seyretmiştir.

Çizelge 4.10: Türkiye Bankacılık Sektörü Aktif Karlılığı (ROA) Rasyosu - %

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	1,7	1,5	1,2	1,4	1,6	1,8	1,8	2,4	2,6	2,0	2,7
Mevduat Bankaları	1,6	1,5	1,2	1,4	1,6	1,8	1,8	2,4	2,5	1,9	2,7
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	1,7	1,6	1,5	1,5	1,8	1,9	1,7	2,5	2,8	2,1	2,9
Özel Sermayeli M. Bankaları	1,6	1,5	1,0	1,4	1,7	1,9	1,9	2,6	2,5	2,0	2,6
Yabancı Sermayeli Bankalar	1,7	1,4	1,2	0,8	0,7	1,5	1,6	1,6	1,9	1,5	2,4

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

4.1.5.2 Özkaynak karlılık (ROE) rasyosu

Diğer karlılıkla ilgili önemli rasyo, elde edilen karın özkaynaklara oranının hesaplandığı özkaynak karlılığı rasyosudur. Bu rasyo ile yatırılan sermayenin verimli ve etkili kullanımının sağlanıp sağlanmadığı ve karlılığın hangi yönde hareket ettiği anlaşılmaktadır. Rasyodaki artış bankanın karının arttığını, düşüş ise azaldığını göstermektedir. Bu rasyo içinde sektör ortalamalarının, yabancı sermayeli mevduat bankalardan olumsuz etkilendiği görülmektedir.

Çizelge 4.11: Türkiye Bankacılık Sektörü Özkaynak Karlılığı (ROE) Rasyosu-%

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	14,9	13,5	10,8	12,0	13,1	14,4	14,2	18,1	20,6	16,4	21,8
Mevduat Bankaları	15,3	14,0	11,1	12,5	13,9	15,4	15,3	19,7	22,3	17,4	23,4
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	17,6	16,1	14,7	15,3	17,7	18,5	17,7	26,0	31,3	22,9	28,5
Özel Sermayeli M. Bankaları	14,0	13,5	9,0	12,4	14,2	14,9	15,0	19,4	21,0	16,9	22,5
Yabancı Sermayeli Bankalar	14,7	12,3	11,0	8,0	6,3	12,0	12,4	11,4	14,3	11,4	18,6

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

4.1.6 Gelir- gider yapısına ilişkin rasyo

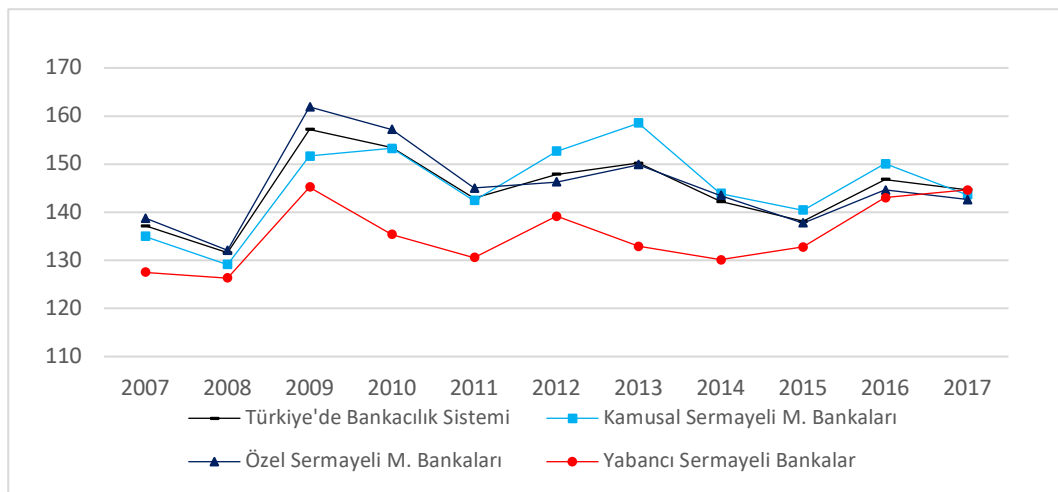
Gelir gider rasyoları, bankaların gelir tabloları dikkate alınarak oluşturulmaktadır. Bu rasyolar ile, faiz gelir ve faiz giderleri gibi bankaların temel gelir ve gider kalemlerinin birbirlerine ve aktiflere oranı ölçülmektedir. Aşağıdaki çizelgede toplam gelir/gider rasyosu yer almaktadır. Toplam gelirlerin toplam giderlere bölünmesi ile bulunan bu rasyoda gelirleri oluşturan pay kısmının yüksek olması dolayısıyla rasyonun yüksek çıkması arzu edilmektedir.

Çizelge 4.12: Türkiye Bankacılık Sektörü Toplam Gelirler / Toplam Giderler (Cost to- Income Ratio) Rasyosu (2007-2017)

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	144,7	146,8	138,1	142,2	150,2	147,9	142,9	153,4	157,2	131,6	137,2
Mevduat Bankaları	143,5	145,9	137,1	141,1	149,2	147,0	141,9	152,3	155,9	130,3	135,9
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	143,6	150,1	140,4	143,9	158,5	152,7	142,4	153,3	151,7	129,1	135,0
Özel Sermayeli M. Bankaları	142,6	144,6	137,8	143,5	149,9	146,3	145,0	157,2	161,9	132,1	138,8
Yabancı Sermayeli Bankalar	144,6	143,0	132,8	130,1	132,9	139,2	130,6	135,4	145,2	126,3	127,5

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Toplam gelirler/Toplam giderler rasyoranına bakıldığında da kar rasyoları ile benzer bir tablo ile karşılaşılmaktadır. Buna göre yabancı sermayeli bankaların toplam gelirleri/toplam giderler rasyosu 2007-2016 yıllarını kapsayan dokuz yıllık dönemde sektörün altında seyretmiştir. 2017 yılında ilgili rasyo yabancı sermayeli mevduat bankaları lehine iyileşme göstermiştir.

Şekil 4.6: Türkiye Bankacılık Sektörü Toplam Gelirler / Toplam Giderler

4.1.7 Şube rasyoları

Şube rasyoları, her bir şube ve personel başına düşen hacim ve kar rakamlarının incelenmesiyle bulunmaktadır. Bankaların şube başına düşen aktif büyüklük, mevduat, kredi ve nihayetinde kar oranları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır. Buna göre aşağıdaki çizelgelerde sırasıyla gösterilen şube başına düşen varlık toplamı, şube başına düşen toplam mevduat tutarları incelendiğinde yabancı sermayeli mevduat bankaların yıllar itibariyle hacimlerini arttırdığı 2015 yılından itibaren toplam aktif tutarları bazında kamu bankalarını geçtiği mevduat banka ortalamasına yaklaştığı görülmektedir. Şube başına kredi ve alacaklar kalemi de incelenen 10 yıllık süreçte artarak en çok artışı da 2015 yılından itibaren göstererek sektör ortalamasına yaklaşmaktadır. Ancak her üç göstergede dönem dönem benzeri ya da üstünde gerçekleşen tutarlar olsa dahi genel itibariyle bakıldığında yabancı bankalar ilgili göstergeleri gerek mevduat bankalarının ortalaması gerekse kamu ve özel sektör mevduat bankaları ortalamalarının altında gerçekleşmiştir.

Diğer yandan yabancı sermayeli bankaların şube başına daha fazla personel istihdam ettiği ve 2015 itibariyle şube başına düşen net kar rakamları sektörle aynı oranda gerçekleşmiştir.

Çizelge 4.13: Türkiye Bankacılık Sektörü Şube Başına Toplam Aktif Rakamı (2007-2017)

Milyon TL	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	293	241	200	168	148	127	118	102	88	80	74
Mevduat Bankaları	278	228	191	161	143	122	114	99	86	78	72
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	275	217	183	160	142	122	117	109	99	86	74
Özel Sermayeli M. Bankaları	282	234	198	174	156	136	125	108	94	86	81
Yabancı Sermayeli Bankalar	277	234	190	130	111	87	82	65	52	52	48

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Çizelge 4.14: Türkiye Bankacılık Sektörü Şube Başına Toplam Mevduat Tutarı

Milyon TL	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	162	136	112	94	86	75	71	65	56	52	47
Mevduat Bankaları	163	136	112	95	86	76	71	65	56	52	47
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	167	134	114	100	95	86	83	83	74	67	58
Özel Sermayeli M. Bankaları	164	139	115	99	90	78	74	67	58	54	49
Yabancı Sermayeli Bankalar	157	134	106	76	63	52	48	37	32	30	30

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Çizelge 4.15: Türkiye Bankacılık Sektörü Şube Başına Krediler ve Alacaklar Rakamları

Milyon TL	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	196	159	130	108	92	75	68	54	42	42	37
Mevduat Bankaları	184	150	124	103	88	72	65	52	41	40	36
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	186	146	119	100	83	67	64	53	41	36	29
Özel Sermayeli M. Bankaları	183	153	129	113	98	82	73	57	45	47	42
Yabancı Sermayeli Bankalar	180	149	121	83	69	55	48	39	31	32	30

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Çizelge 4.16: Türkiye Bankacılık Sektörü Şube Başına Personel Kişi Sayısı

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	18	18	18	18	18	18	18	19	19	20	21
Mevduat Bankaları	18	18	18	17	18	18	18	18	19	19	20
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	16	16	16	16	16	17	17	17	18	18	19
Özel Sermayeli M. Bankaları	18	18	17	18	17	18	18	18	19	19	21
Yabancı Sermayeli Bankalar	20	21	20	20	20	19	19	20	19	20	21

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

Çizelge 4.17: Türkiye Bankacılık Sektörü Şube Başına Net Kar Tutarı

Milyon TL	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Türkiye'de Bankacılık Sistemi	4	3	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Mevduat Bankaları	4	3	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Kamusal Sermayeli M. Bankaları	4	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2
Özel Sermayeli M. Bankaları	4	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2
Yabancı Sermayeli Bankalar	4	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bankaların mali rasyoları birçok açıdan bankanın dolayısıyla sektörün içinde bulunduğu durum ile ilgili bilgiler vermesi açısından önemli göstergelerdir.

Türkiye’de bankacılık sektöründe yabancı banka yatırımlarının sektörün mali rasyolarına etkisini anlamak amacıyla, mevduat bankalarının, 2007-2017 dönemlerini kapsayacak şekilde analiz yapılmıştır. Sektörün, özkaynak yeterliliği, likiditesi, aktif kalitesi, bilanço yapısı, gelir-gider rasyosu, karlılık ve şube verimlilik rasyoları tespit edilmiştir. Yıllar itibariyle diğer sektör grupları olan kamu sermayeli ve yerli özel sermayeli mevduat bankalar ile yabancı sermayeli mevduat banka rasyoları karşılaştırılarak veri elde edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada; Sermaye Yeterlilik Rasyosu (standart sermaye rasyosu), bilanço yapısını gösteren: YP Aktifler/Toplam Aktifler Rasyosu, YP Aktifler/YP Pasifler ve Toplam Mevduat/Toplam Aktifler Rasyoları, aktif kalitesi rasyolarından: Finansal Varlıklar(Net)/Toplam Aktifler rasyosu, Toplam Kredi ve Alacaklar /Toplam Aktifler rasyosu ve Takip Krediler(Net)/Toplam Krediler rasyoları, likidite rasyolarından: Likit Aktifler/Toplam Aktifler ve Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler rasyoları, karlılık rasyolarından: Aktif Karlılığı ve Özkaynak Karlılığı rasyoları, gelir-gider rasyolarından Toplam Gelir/Toplam Gider Rasyosu ve son olarak şube rasyoları: Şube Başına Toplam Aktif, toplam kredi, toplam mevduat, personel ve kar rasyoları olmak üzere toplam 17 rasyo incelenmiştir.

Buna göre; BDDK’nın sermayelerini güçlendirmeleri yönünde tavsiye ve telkinleri ile birlikte güçlenen yabancı banka sermayeleri, bu bankalarda sermaye yeterliliği rasyosunu yükseltmektedir. Bunun sonucunda yabancı sermayeli bankaların sektörün SYR’na etkisi olumlu olmuştur.

Likidite rasyolarından, ‘Likit Aktifler/Toplam Aktifler’ rasyosu incelendiğinde; 2007 ve 2017 hariç diğer yıllarda, yabancı sermayeli mevduat bankalarına ait

likidite rasyolarının, Türk bankacılık sistemi rasyolarının üzerinde bir oranda gerçekleştiği görülmektedir. Likit Aktiflerinin/Kısa Vadeli Yükümlülüklerine ait rasyosu incelenen diğer likidite rasyosu olup, likit aktifler/toplam aktifler rasyosu ile benzer şekilde etki etmektedir. İncelenen on yıllık dönemin sekiz yılında, yabancı sermayeli mevduat bankalarının, likit aktiflerinin/kısa vadeli yükümlülüklerine ait rasyosu, Türk bankacılık sektör ortalamalarının üzerinde gerçekleşmiştir. Yabancı sermayeli mevduat bankalar likit aktifler / kısa vadeli yükümlülükler rasyosu on yıllık dönem itibariyle genel olarak sektör ortalamasını yükselterek olumlu katkı sağlamıştır.

Aktif kalitesini gösteren rasyolardan; Toplam Krediler ve Alacaklar/Toplam Aktifler Rasyosuna yabancı sermayeli mevduat bankalarının katkısı, %50-%65 aralığı referans alındığında rasyonun sağlıklı olduğu ve bu anlamda sektör ortalamasına da pozitif etki ettiği söylenebilir. Finansal Varlıklar (net)/Toplam Aktifler oranının yabancı sermayeli mevduat bankalarına ait rasyo seyri sektörün altında gerçekleşmekle birlikte dramatik düşüşlerin olmadığı, sektör ortalamasına göre daha stabil davrandığı görülmektedir. Bu bağlamda yabancı sermayeli mevduat bankalarının finansal varlıklar (net)/toplam aktifler rasyosunun istikrarlı olduğu ve sektöre olumlu katkı sağladığı söylenebilir. Aktif kalitesine ilişkin son rasyo, Takipteki Krediler (net)/Toplam Kredi ve Alacaklar rasyosu olup, Türkiye bankacılık sektörüne giriş yapan yabancı sermayeli mevduat bankalarının risk iştahı, olumsuz ekonomik konjunktür ile birlikte sonuç sorunlu krediler olmuştur. Dolayısıyla 2008 yılında yaşanan global krizin etkilerinin hissedildiği 2009 yılından itibaren, yabancı sermayeli mevduat bankalarının zaman zaman sektör ortalamasının iki katı kadar çıkan sorunlu kredi rasyosuna sahip olduğu görülmektedir. Sonuç itibariyle yabancı sermayeli mevduat bankalarının takipte bulunan kredilerin toplam kredi ve alacaklara olan oranında etkisi negatif olmaktadır.

Bilanço yapısına dair rasyolara gelindiğinde incelenen üç rasyodan ilk ikisi YP Aktif/Toplam Aktif ve YP Aktifler/YP Pasif rasyosu olup, yabancı sermayeli mevduat bankalarına ait rasyoların, sektör ortalamasının altında gerçekleşmesinin nedeni, yabancı sermayeli olması avantajı ile yabancı para kaynak bulmaya, mevduat toplamaya, borçlanmaya ve sermaye arttırımına, kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarına göre daha fazla imkânı olmasıdır.

Sonuç olarak yabancı sermayeli mevduat bankalarının her iki rasyosuda sektör rasyolarını aşağı çekerek olumlu etki etmektedir. Bilanço yapısını gösteren rasyolardan, Toplam mevduatlar/Toplam Aktifler rasyosu, incelenen on yıllık dönemin ilk beş yılında sektörün altında, son dört yılında ise sektörün üzerinde bir performans göstermiştir. Son yıllar itibariyle sektör rasyolarına olumlu katkı yaptığını söylemek doğru olacaktır.

Karlılık rasyoları incelemesinde iki rasyo dikkate alınmıştır: 'Aktif Karlılık Rasyosu' ve 'Özkaynak Karlılık Rasyosu'. Aktif Karlılığı rasyosu son yıllarda zaman zaman özel sermayeli mevduat bankalarının rasyolarının üzerine çıkmış olsada, incelenen dönemlerde genelde sektör kar rasyolarının altında seyretmiştir. Özkaynak karlılığı rasyosu içinde sektör ortalamalarının, yabancı sermayeli mevduat bankalarından olumsuz etkilendiği görülmektedir.

Gelir gider rasyolarına konu rasyoya bakıldığında, yabancı sermayeli bankaların toplam gelirlerinin giderlere oranı sektörün altında seyretmiştir. İlgili rasyonun yüksek oranda gerçekleşmesi bankanın gelirlerinin artığına ya da giderlerinin düştüğüne işaret etmekte olduğundan düşük gerçekleşen yabancı sermayeli mevduat bankaları rasyolar sektörü etkisi olumsuz olmaktadır.

Şube rasyoları incelendiğinde; şube başına düşen aktif ve mevduat toplamları ile şube başına düşen kredi ve alacaklar kalemlerine ait rasyolar sektör ortalamalarının altında gerçekleşmiştir. Şube başına daha fazla personel istihdam edilmesi de makro açıdan pozitif bir gelişmedir. Son olarak 2015 yılı itibariyle şube başına düşen net kar rakamları sektörle aynı oranda gerçekleşmiştir.

Sonuç olarak, incelememize konu olan 2007-2017 yıllarını kapsayan, on yıllık süreçte, yabancı yatırımların varlığının sektörün finansal performansına olan etkisi, finansal performans ölçümünde temel aldığımız 7 finansal rasyo grubundan toplam 17 rasyo incelemesinde 9 rasyoda göre olumlu 8 rasyoda ise göre olumsuz olarak tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Akgüç, Ö.** (1992). *100 Soruda Türkiye’de Bankacılık*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Akgüç, Ö.** (2007). Türkiye’de Yabancı Bankalar. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , s. 36.
- Akgüç, Ö.** (2012). *Banka Finansal Tablolarının Analizi*. İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık.
- Akgüç, Ö., Ataöv, T., Çeçen, A., Çotuksöken, B., Kili, S., Ozankaya, Ö., & Önder, İ.** (2002). *Cumhuriyet ve Küreselleşme*. Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Akgeyik, T., & Yavuz, A.** (2008). *Türk Bankacılık Sektöründe Yabancılaşma*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Aktan, C. C., & Şen, H.** (2001). GLOBALLEŞME VE TÜRKİYE. *Mercek Dergisi*(21), 104-112.
- Aktan, C. C., & Vural, İ. Y.** (2004). *Globalleşme Fırsat mı Tehdit mi?* İzmir: Zaman Kitap.
- Artun, T.** (1983). *Türkiye’de Bankacılık*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Aysan, A. F., & Ceyhan, Ş. P.** (2006). Why Do Foreign Banks Invest in Turkey? *Munich Personal Repec Archive*, s. 1-24.
- Başak, L.** (2008). *Türkiye’de Yabancı Bankaların Vergilendirilmesi*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği. www.tbb.org.tr adresinden alındı
- Başak, L.** (2012). *Yabancı Bankalar ve Türkiye*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Başoğlu, U., Ölmezoğulları, N., & Parasız, İ.** (1999). *Dünya Ekonomisi Küreselleşme, Finansal Kurumlar ve Küresel Makro Ekonomi*. Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları.
- Bankacılık Kanunu.** (2018, 08). *Bankacılık Kanunu*. www.mevzuat.gov.tr: http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5411.pdf adresinden alındı
- BDDK.** (2018, 11 30). *Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü -Aralık 2013*. www.bddk.org.tr: https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_0014_19.pdf adresinden alındı
- BDDK.** (2018). *TBS Temel Göstergeler Raporu*. BDDK, 03.08.2018 - Bankacılık Sektör Raporu - 2018 Haziran.
- Bumin, M.** (2007). *Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankalar*. Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları.
- Çepeloğlu, M. C.** (2015). *Bankacılık sektöründeki birleşmelerin bankaların bilanço yapılarına risk yönetimi bakımından etkisi:2002-2012 dönemi üzerine bir araştırma*. İstanbul: Doktora Tezi.
- Eyüpgiller, S.** (1999). *Banka İşletmeciliği Bilgisi*. Ankara: Söz Kesen Matbaacılık.
- Günel, H.** (2008, 09 12). *Bankacılık Sektörü*. Eylül 2018 tarihinde www.yenimakale.com: http://www.yenimakale.com/bankacilik-sektoru.html adresinden alındı

- Hazar, A., Babuşçu, Ş., Tekindal, M. A., & Köksal, M.** (2018). Bankacılık Sektöründe Sermaye Yeterliliği Rasyosunu Belirleyen Risklerin Analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 135-150.
- http://www.yenimakale.com.** (2008, 09 12). *Dünyada İlk Bankacılık Faaliyetleri*. 07 2018 tarihinde www.yenimakale.com:07 adresinden alındı
- Kaya, F.** (2017). Banka Türleri. F. K. (Ed.) içinde, *Bankacılık Giriş ve İlkeleri* (s. 71-87). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Kaya, F.** (2017). Temel Bankacılık Hizmet ve Ürünleri. F. K. (Ed.), & F. Kaya (Dü.) içinde, *Bankacılık Giriş ve İlkeleri* (s. 26). Beta Yayınevi.
- Parasız, İ.** (2002). *Para Banka ve Finansal Piyasalar*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Parasız, İ.** (2011). *Türkiye ve Dünya'da Bankacılık*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Tarlan, S.** (1986). *Tarihte Bankacılık*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- TBB.** (2008). *50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi "1958-2007"*. 09 2018 tarihinde www.tbb.org.tr:09 adresinden alındı
- TBB.** (2018). *Banka ve Sektör Bilgileri, İstatistik Raporlar*. Eylül 2018 tarihinde www.tbb.org.tr:09 adresinden alındı
- TBB.** (2018, Kasım 28). *Bankalarımız 2017*. www.tbb.org.tr:09 adresinden alındı
- TBB.** (2018, Ağustos 12). *Türkiye Bankalar Birliği Başkanlığı*. www.tbb.org.tr:09 adresinden alındı
- TDK.** (2018, Ağustos 10). *Genel Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b9578fdb32858.46636337 adresinden alındı
- Uzunoğlu, S.** (2014). *Bankacılığa Giriş*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- YASED.** (2018). *Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2017 Yıl sonu Değerlendirme Raporu*.
- Yeldan, E.** (2012). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Eylem AKÇAN
Doğum Tarihi ve Yeri : İzmit, 26/05/1980
E-posta : eylem.barikan@gmail.com

Öğrenim Durumu

- **Yüksek Lisans** 2016- 2018, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ent. Ekonomi Anabilim Dalı, Uluslararası İktisat Bölümü
- **Lisans** 1998- 2002, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü

İş Tecrübesi

- 2016-** Devam Ediyor Denizbank A.Ş, Ticari ve Kurumsal Bankacılık Bölümü
Bahçekapı Ticari Merkez Şube, Ticari Müşteri İlişkileri Yönetmen
- 2015- 2016** Alternatifbank A.Ş, Ticari ve Kurumsal Bankacılık Bölümü
Avcılar Ticari Şube, Ticari Müşteri İlişkileri Yöneticisi
- 2012- 2015** Akbank T.A.Ş, Ticari ve Kurumsal Bankacılık Bölümü İkitelli
Ticari Şube, Ticari Müşteri İlişkileri Yöneticisi
- 2007- 2012** Akbank T.A.Ş, Ticari ve Kurumsal Bankacılık Bölümü
Bayrampaşa Ticari Şube, Ticari Müşteri İlişkileri Yöneticisi
- 2007- 2009** Akbank T.A.Ş, Ticari ve Kurumsal Bankacılık Bölümü
Güneşli Ticari Şube, Ticari Müşteri İlişkileri Yöneticisi
- 2004- 2007** Akbank T.A.Ş, Ticari ve Kurumsal Bankacılık Bölümü
Güneşli Ticari Şube, Operasyon Yetkilisi
- 2003- 2004** Türkiye Garanti Bankası. A.Ş, Salt Galata (Osmanlı Bankası Müzesi), Müşteri İlişkileri Yetkilisi

ALES SÖZ. : 76.10
E.A. : 64.96
SAY. : 63.38